

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Tractatus II. De Dispensatione eorundem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

§. III.

Quis putans impedimentum adesse cum tamen non adsit, an valide contrahat?

DE hac quaestione commodius agemus infra Tract. 4. c. 2. §. 2.

§. IV.

Quam peccam incurrant contrahentes cum impedimento?

BREVITER. Præter peccatum, quando adest impedimentum solum impediens, & præter peccatum, & invaliditatem Matrimonii, quando adest impedimentum dirimens, nulla pœna ipso facto universaliter incurritur ab impeditis, Matrimonium, non prævia dispensatione, contrahentibus.

Dico (universaliter) nam incurritur ex-

communicatio ipso facto, sed non reservata in iis casibus, qui habentur in Clementina unica de consanguinitate, his verbis:

Eos, qui scienter in gradibus consanguinitatis, & Affinitatis Constitutione Canonica interdicti, aut cum Monialibus contrahere Matrimonium non verentur, nec non Religiosos, & Moniales, & Clericos in Sacris constitutos Matrimonium contrahentes, excommunicationis sententia, ipso facto, decernimus subjacere.

Cum autem hæc Constitutio alia Impedimento non meminerit, ad illa ex Regula Generali, quod odia sunt restringenda, extendi nequaquam debet. Ita Averfa. a Unde ex eodem principio rectè Pontius b docet, hæc excommunicatione non affici eos, qui cum obstringantur vinculo Cognationis legalis, vel spiritualis Matrimonium inter se contrahunt, quia Constitutio solum meminit Consanguinitatis, & Affinitatis.

a Comp. g. 9. de mat. sac. p. 7. Deum. b Pont. 7. matr. 41. n. 3.

TRACTATUS SECVNDVS DE DISPENSATIONE IMPEDIMENTORVM MATRIMONII.

CAPUT I.

Quid sit Dispensatio, & qua ratione interpretanda?

2 Gloss. C. Requiritis 1. qu. 7. V. ut pleriq. & ap. Sac. li. 8. matr. d. 1. nu. 2. Castrop. T. 1. tr. 3. d. 6. p. 1. n. 2. alique ap. Dian. p. 2. tract. 3. Res. 1. C. 1. de filii præs. in 6. Sanc. lo. ci.

DISPENSATIO est iuris a relaxatio facta cum cognitione cause ab eo, qui potest relaxare. Clarius: Est actus Iurisdictionis, quo, pro aliquo peculiari casu, vel persona, tollitur obligatio alicujus legis, ea lege interim in suo robore pro aliis remanente.

2. Hæc igitur dispensatio strictè b est interpretanda, salva semper proprietate verborum. Ratio est, quia natura dispensationis est

contra jus commune, illud enim tollit pro aliquo casu, vel persona particulari; ergo est odiosa juri, atque adeò bono communi, propter quod latum est jus; ergo quanto minus potest, debet extendi.

3. Hinc sequitur, etiam dispensationes Matrimoniales, de quibus loquimur, debere strictè interpretari: jam enim etiam ipsæ vulnerant jus commune, & ita sustinet communis opinio. Nihilominus Merolla d cum aliis e tenet, has largam habere interpretationem. n. 30. Ratio est, inquit, quia ex communi doctrina, d Meroll. quando per aliquam dispositionem redimus T. 2. ad observantiam juris, illa dispositio non est e. 6. n. 4. odiosa juri, sed illi favens, quia jam illud servat: Sed per Dispensationes Matrimoniales redimus ad jus natura, concedentis amplissimam

2 D. 2. 17. 32. b. 5. e. d. S. u. de 1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62.

nam libertatem in Matrimonio; ergo odio-
se illæ non sunt, adeoque, nec strictè intelli-
genda: Bono autem communi largæ hæc in-
terpretatio nocere, dicenda non est, quando-
quidem favet primordiali hominum libertati
in Matrimonio contrahendis.

4. Hæc Merolla opinio nimis probat,
ideoque probat nihil, probat enim omnem
dispensationem habere largam interpretationem,
quia hæc semper favet hominum primordiali
libertati. Ad argumentum ergo ipsius, con-
cessa Major, neganda est Minor, nam Jus na-
turæ, non præcipit, sed solum non prohibet
Matrimonia, ad quæ Natura ipsa propendet,
Si ergo à jure positivo aliqua ex illis, ob com-
mune bonum, prohibentur, (ut certè prohi-
bentur) sanè in casibus deinde, in quibus pro
aliquo ex his prohibitis, dispensatur, jus, &
bonum commune violabitur.

5. Quando dispensatio æquivaler legi
communi, qualis est dispensatio, quæ clauditur
in jure communi, vel quæ conceditur
communitati, largam profectò habet inter-
pretationem, sed absque admiratione, quia
tunc per illam jus commune non vulneratur,
sed immò jus constituitur. Lege hæc, & simi-
lia apud Dianam, & aliosque citates.

CAPUT II.

De Potestate dispensandi,

1. **P**otestas, quam quis habet, sive ordi-
nariam, sive delegatam, sed generali-
ter alicui concessam dispensandi
cum omnibus, est late à interpretanda. Ratio
brevis est, quia potestas ad dispensandum non
est contra jus, nec in alterius præjudicium,
immò bono communi favent, siquidem bo-
num est commune, adesse eos in Republica,
qui subditis consulere per dispensationem
possint. Aliquas limitationes vide apud eun-
dem Sanchez. c.

2. Dixi (generaliter, & cum omnibus) nam
si hæc potestas dispensandi concedatur alicui
per modum mandati, ut solet pro dispensa-
tionibus Matrimonialibus, in quibus sic v. gr.
dicit Pontifex Delegato: *Dispenses cum Petro,*
si ejus preces veritate nitantur, vel quam vis po-
tætma hæc, vel similia verba non apponan-
tur, tamen concedat Princeps Delegato pote-
statem dispensandi solum cum aliqua pecu-

liari persona, si, inquam, sic potestas dispen-
sandi concedatur, erit strictè à interpretanda. d. Sanc. l. 8.
Ratic, st, quia in hoc casu, concessio potesta-
tis, vel est inchoata dispensatio, vel speciatim
relata ad peculiarem dispensationem, & con-
sequenter juxta prædicta, esse stricti juris de-
bet. Sit exemplum illud, quod affert Conra-
dus: Concedit absolute Pontifex Delegato,
seu executori potestatem dispensandi super
quarto gradu consanguinitatis in favorem
verbi gratia Titii: Delegatus autem invenit,
quartum ejusmodi gradum esse verbi gratia,
in eo duplicem, hoc est, ex duobus stipitibus
esse Titium, & Bertam consanguineos, haber
ne executor potestatem dispensandi in utro-
que gradu? Sanè non habet, quia cum hæc
potestatis concessio facta sit pro peculiari ca-
su, & persona, strictè est interpretanda. Qua-
re intelligenda erit de uno quarto gradu, ni-
mirum proveniente ab uno stipite, non verò
ex duobus, vel pluribus.

CAPUT III.

De Potestate dispensandi Impedimenta
Matrimonii, quæ residet in Sum-
mo Pontifice. Re-
missivè.

1. **E**am amplissimè residere in Summo
Pontifice, sed quoad ea impedimen-
ta, quæ non sunt de Jure naturæ, sive
impedientia, sive dirimentia, res est indigna,
de qua dubitetur. De jure autem naturæ cer-
tò esse, diximus supra, impedimentum ex er-
rore personæ, ex ligamine, ex impotentia per-
petua, ex consanguinitate in primo gradu re-
ctæ lineæ. Adde ex impedientibus, Sponsalia,
quia esset præjudicium alterius ex Sponsis,
nisi fortè Summus Pontifex, ut Judex, illa
sponsalia propter legitimam causam declaret
irrita, vel esse dissolvenda.

2. Hæc sunt clara. Illud est controversum.
An Pontifex possit dispensare in radice Ma-
trimonii; id quod cum ad frequentem pra-
xim non pertineat, videatur, quando
erit opus, apud Sanchez, &
aliosque.

c. Sanchez. l.

8. matr.

d. 7. nu. 4.

Molin. d.

624.

Comin. d.

33. Anb. 4.

Perez. d.

44. sec. 5.

G. Hurt. d.

26. matr.

diff. 1. n. 5.

Ex In-

visperitis.

Marc.

Curiell.

Tr. 1. de

Donatio.

d. 2. parti-

cula 6.

an. 33. Ex

praesertim

nu. 100.

CAPUT IV.

De Potestate, quæ residet in Episcopo dispensandi Impedimenta Matrimonii.

§. I.

De potestate Episcopi dispensandi in Impedimentis solum impedientibus.

1. **L**oquimur de solum illis quatuor, quæ sunt hodie impedientia, *Sacramentum tempus, Vetitum, Sponsalia, Votum*, facilisque est doctrina, nam potest Episcopus dispensare in primo, sed eo modo, quem infra a distinctius dicam. Potest item in secundo, quia est dispensare in prohibitione a se, vel a Parocho, cujus ipse est Superior, lata. Non potest autem in tertio, quia esset præjudicium alterius ex Sponsis; nisi forte, ut Judex, ea ratione, quam diximus modo de Pontifice. Denique non potest in quarto, quoad Votum absolutè Castitatis, & Religionis, quia hæc sunt reservata Pontifici. Quoad alia Vota potest, sed advertendo, semper debere adesse in dispensatione concedenda rationabilem causam, ut b alibi universaliter est explicatum.

a *Infr. a. c. de solemnitat. matr. tr. 6. c. 4. §. 5. nu. 4.*

b *Lib. 3. in Decal. c. 16. §. 4.*

§. II.

De Potestate Episcopi in Impedimentis dirimentibus. Præmittuntur aliqua scitu necessaria.

1. **P**RÆTER Impedimentum ætatis (in quo ex urgentissima causa posse de jure Episcopum dispensare, quando malitia supplet ætatem supra e vidimus, ubi etiam monuimus, praxim esse, ut etiam in hoc solus Papa dispense) in nullo alio impedimento dirimente potest ullam dispensationem Episcopus, a se loquendo, concedere, quia nullus inferior potest quid in lege Superioris, qualis est hæc de Impedimentis dirimentibus.

c *Sup. Tr. a. 1. De Imp. ped. c. 13. §. 8. 2. nu. 20. d. Castrop. Tr. 1. tr. 3. de legib. d. 6. p. 4. aliq. passim.*

2. Dicitur est (per se loquendo) nam ex præsumpta Summi Pontificis voluntate aliquando potest, & quidem in inductis a Jure

Ecclesiastico, nam ab aliis, ne ipse quidem Pontifex potest, ut diximus.

3. Id autem, ut facilius intelligatur, prænotare juvat tria in Universum.

1. Circa potestatem Episcopi in legibus Superioris esse duos loquendi modos. Alter docet, Episcopum habere potestatem omnem dispensandi in dicta lege Superioris, exceptis solum iis, in quibus a Superiore positivè, & expressè limitatur. Alter docet, Episcopum nullam dispensandi potestatem habere in dicta Superioris lege, nisi solum in iis, quæ Superior positivè concedat. Posteriolem huic sentiendi modum probabilioem esse, dicit Castropalaus. e Unde videtur innuere priorẽ esse probabilem, quem ut probabilem etiam docet Bonacina. f

4. II. Quoties in Sacris Canonibus aliquid prohibetur, sed additur, impersonaliter, ut in eo possit dispensari, poterit tunc Episcopus. g Cum enim certum sit, in illis posse Summum Pontificem, superflua esset hujusmodi clausula, nisi tunc potestas intelligeretur Episcopis esse concessa.

5. III. Meritò addit idem Castropalaus loco citato, Episcopum dispensare posse in dictis Superioris legibus (etiam Concilii Generalis) Primò, in materia levi. Secundò, in lege non obligante ad culpam ullam, vel ad solum veniale. Tertio, in casu aliquo extraordinario, urgente necessitate, quando periculum est in mora, & non facilis est aditus ad Pontificem. Quarto, in dubiis, quando nimirum dubium est negativum, an casus indigeat dispensatione. Quintò, in legibus propriis, & non universalibus. Sextò, in iis casibus, pro quibus præscripta est legitima consuetudo, ut possit Episcopus dispensare.

6. His præmissis, cum alia decernere ad institutum nostrum non pertineat, disputationem nos restringemus ad sequentes questiones, ex quarum decisione non ignorabitur, quando nam Episcopus dispensationem expedire in impedimentis Matrimonialibus, possit.

§. III.

§. III.

An Episcopus propter solam bonam fidem Contractuum possit dispensare in impedimento dirimente?

I. Dico, nequaquam posse, quia bona fides non dat potestatem inferiori ad dispensandum in eo, in quo ipse inferior potestatem nullam habet. Neque dicas Tridentinum a concedere impersonaliter, ut facilius dispensetur bona fide contrahenti Matrimonium cum impedimento dirimente, quam cum mala, per quem modum impersonaliter loquendi, modo diximus, concedi potestatem Episcopis. Ne id dicas (inquam) hæc enim non est concessio, sed permissio, qua Concilium solum enunciative dicit, facilius dispensari posse (utique ab eo, qui eam potestatem habet, nempe à summo Pontifice) quando Matrimonium fuit bona fide contractum, quam, quando mala. Non ergo Concilium dat potestatem dispensandi, ne impersonaliter quidem, idque patet, quia secus posset Episcopus etiam dispensare, quando intercescit mala fides, licet difficilius, quod nemo dixit.

§. IV.

An Episcopus in necessitate aliqua dispensare valeat in predictis impedimentis dirimentibus

I. VEl sermo esse potest, an Episcopus valeat in his dispensare post contractum Matrimonium, vel ante contractum, idque, vel in impedimento publico, vel in occulto. Secernamus hæc diligenter, ne confusa reddatur tractatio.

IN IMPEDIMENTO OCCULTO,
apparente post contractum
Matrimonium.

1. Potest in hoc Episcopus pro foro tantum Conscientiæ dispensare, quando adfunt simul quatuor circumstantiæ. Primò, si adfit gravissima necessitas. Secundò, si ea sic urgeat, ut non sit tempus adeundi Pontificem, vel ejus Delegatum, dispensare volen-

tem. Tertio, si impedimentum, ut dictum est, sit occultum. Quarto, si adfuit bona fides, quando contractum est Matrimonium, id est, adfuit inculpata ignorantia impedimenti.

3. Hæc doctrina sub quatuor dictis conditionibus jam hodie recipitur communiter à Doctoribus b ducta ratione à præsumpta mente, & benignitate Pontificis, qui in tanta necessitate præsumitur, nolle ita sibi in damnum Fidelium, reservare potestatem dispensandi, ut eam, tunc non possit Episcopus concedere. Non ergo necessitas dat hanc Jurisdictionem, quam certe dare non potest, sed benignitas Pontificis ob illam necessitatem.

4. Sed quando nem impedimentum judicatur occultum, & quando judicanda erit sufficiens necessitas?

Respondeo, de priore dicam mox cap. seq. à numero 26. De posteriore hic breviter habe.

Quæcunque urgens gravis necessitas, undecunque ducta latius est dummodo sit urgens, nec alio modo possit auxilium ferri, nisi per dispensationem Episcopi, nam, ut supponimus, non est aditus ad Pontificem. Addunt tunc non immerito aliqui, ratò alium casum posse contingere tanta necessitatis prætersequentem, vel ei similem. Titius, & Berta in facie Ecclesiæ contraxerunt bona fide, de qua loquimur (nam de fide mala mox numero sequenti) Matrimonium, sed postea invenitur Berta impedimento occulto laborasse ex Affinitate contracta cum dicto Titio propter copulam, quam ante Matrimonium ipsa habuit cum consanguineo in primo, seu secundo gradu ipsius Titii. Certè, si sine scandalo, & periculo infamiæ non potest Berta, se separare à Titio donec impetretur dispensatio à Pontifice, in gravissima necessitate esse judicabitur, quia non potest prodere Marito, vel aliis suum delictum. Quare ab Episcopo tunc dispensari poterit. Non apparet autem facile in aliis impedimentis tanta necessitas, quia impedimenta alia sine infamia manifestari poterunt, & dum impetratur dispensatio, sine incommodo separabuntur conjuges.

5. Dixi autem (ratò alium casum posse contingere) negare enim non possumus, aliquando, etiam præscindendo ab infamia, posse aliquam aliam necessitatem adesse, id, quod

Trid. sess.
24. c. 5. de
Reform.
matr.

Castro
lib. 2. d.
40. n. 3. &
num. 10.
Pont. lib. 8.
c. 13.
Aver. q.
19. matr.
sec. 2.

Castro
lib. 2. d.
40. n. 3. &
num. 10.
Pont. lib. 8.
c. 13.
Aver. q.
19. matr.
sec. 2.

Castro
lib. 2. d.
40. n. 3. &
num. 10.
Pont. lib. 8.
c. 13.
Aver. q.
19. matr.
sec. 2.

b Sauch.
lib. 2. d.
40. n. 3. &
num. 10.
Pont. lib. 8.
c. 13.
Aver. q.
19. matr.
sec. 2.

Perez. de
matr. d.
43. sec. 6.
Castro. d.
4. de spons.
p. ult. s. 1.
nu. 8. Et
deinceps.

quod ex mox dicendis patebit, præsertim nu. 10. & nu. 22.

6. Hæc cum bona fide. Si veto dicti Titius, & Berta contraxerint fide mala, id est, cognoscentes impedimentum, poterint Episcopus, concurrentibus cæteris conditionibus prædictis?

Respondeo. Si uterque mala fide processit, non a poterit Episcopus, quia in hoc casu non præsumitur Pontifex potestatem Episcopo concedere, & confirmatur ex Tridentino, b quod vult, ut qui mala fide Matrimonium contraxerunt, (quod saltem est intelligendum, quando mala fides in utroque est conjugæ), ipse dispensationis careant. Si ergo Pontifex ipse profiteretur, nolle tunc dispensare, præsumerene poterimus, eam potestatem Episcopis concessissit?

Notat autem Pontius e eum, qui solemnitates Denunciationum ex præsumptione, & temeritate omisit, mala fide contraxisse, atque adeo cum hoc non posse dispensare Episcopum juxta dicta.

7. At, si saltem alter bona fide processit, multi Doctores d concedunt, posse Episcopum, ne scilicet alterius peccatum alteri doceat, dispensare, quicquid dicat Aversa, e qui etiam tunc negare contendit, cujus tamen rationes facile ab non imperito Lectore dissolventur.

An denique Paterna Pontificis, ac summa benignitas concedat Episcopis dictam potestatem, etiam, quando adfuit mala fides in aliquo raro, & verè urgentissimo casu, operæ precium esset, ut à Sapientibus expendatur.

IN IMPEDIMENTO OCCULTO ante contractum Matrimonium.

8. Antonius, & Antonia laborant impedimento occulto dirimente, & nisi Matrimonium celebrent, periculum est magni damni: poterint dispensare Episcopus, ad illud contrahendum, si periculum sit in mora, unde expectari Pontificia dispensatio non datur?

9. Respondeo posse, in foro conscientiaæ tamen. Ita Doctores non pauci, & ratio est eadem præsumpta voluntas Summi Pontificis, quam diximus, adesse in jam contracto.

Solum hic iidem notant, difficilius hæc ne-

cessitatem occurrere posse in Matrimonio hoc contrahendo, quam in jam contracto. Quando enim Matrimonium nondum contractum est, poterit Sponsa verbi gratia uti remedio, quod indicat Sanchez loco citato ad declinandam contractionem Matrimonii, ut scilicet viveat per aliquot dies Castitatem, quanti circiter requiratur ad obtinendam Pontificis dispensationem, & deinde dicat cum veritate, sibi in mentem venisse votum Castitatis à se emissum (non autem aperiat temporalene fuerit, an perpetuum; cum enim temporalis possit Episcopus dispensare, non bene consuleret necessitati expectandi dispensationem à Pontifice) atque edicat, sibi propterea non licere assensum Matrimonio præbere, donec veniat dispensatio. At hoc remedio uti nequit conjux, quando jam contractum fuit Matrimonium, quia tunc alter conjux potest dicere se habere jus ad petendum, & tunc deberet alter reddere, ut alibi explicuimus. Verum igitur est, facilius posse urgere necessitatem in Matrimonio contracto, quam in contrahendo, cum in contracto hoc remedio uti nequaquam possis.

12. Facilius, inquam, nam cæterum posse, saltem raro, illam urgere, etiam ante contractum Matrimonium, iidem Doctores consentiunt, eamque omnes admittunt, quæ aliquis mori proximis astringeretur ad Matrimonium cum aliqua contrahendum, ut sic legitima redderetur proles antea suscepta, vel, ut resarciretur honor puellæ, vel, ut statim sedarentur graves inimicitiaæ.

IN IMPEDIMENTO PUBLICO POST contractum Matrimonium.

11. Ut hunc casum planè decusum habeas, lege hic Consilium, quod quidam ex nostris hujus Panormitani Collegii doctus Theologus ad Episcopum Agrigentinum multis ab hinc annis scripsit, quod, ego tunc in theologia morali adhuc Titio, in summam fideliter contraxi, & in usum fortè futuram (ut nunc contingit) mihi reservavi.

12. Titius, & Berta, præmissis legitimis Denunciationibus, cæterisque requisitis, bona fide (nam, si mala, idem esset dicendum, quod numero 6. dictum est) Matrimonium contraxerunt, & filios genuerunt multos, quorum unus nunc est superstes: Sed ecce post

a Sanch. l. 2. d. 40.
matr. p. 4.
Cotinck.
Taner. G.
Hurr. alii
quo quos
citatur, se-
quitur que
Loth. Tr. 2.
ref. Thool.
qu. 3. art. 2.
b Trid. sess.
22. c. 5. de
Ref. matr.
c Pont. l. 8.
c. 13. n. 4.
d Sanch. l.
cit.
Pont. Pe-
rez. Ca-
strop. Loth.
ll. cit.
e Aver. q.
19. de ma-
trim. sec. 2.
Garf. de
Benef. p. 11
c. 5. n. 357.

f Sanc. l. c.
Pont. Pe-
rez. Ca-
strop. ll. cc.
G. Hurr. d.
26. diff. 2.
Loth. l. cit.
17. art. 3.

post annos septem à Matrimonio apparuit impedimentum inter ipsos diuimens consanguinitatis secundi in quartum gradum. Notitia hujus impedimenti est inter vicinos, & suppono, posse facile probari, immo, & esse publicum.

13. Certum est, filios esse legitimos ob bonam fidem, ut notat Filliucius a alios citans. *2 Filliuc. T. 1. r. 19.* Verum quærendum est, quid remedii ad hoc Matrimonium validandum?

14. Primum remedium est recursus ad Summum Pontificem. At, hoc factum est, sed inutiliter, quia, vel requisitæ sunt aliquot expensæ, vel accessus ad Romanam Curiam. Conjuges autem ita sunt ingenti oppressi paupertate, ut neutrum possint.

15. Secundum remedium est dissolutio Matrimonii. At, hoc durissimum est, & affert de decus conjugibus, & tamen ii sunt digni minori remedio ob bonam fidem, & ob recursum jam factum ad Pontificem.

16. Tertium, ut simul cohabitent, tanquam Soror, & Frater, At hoc non vulgare incommodis plenum est: tum quia affert scandalum scientibus impedimentum, tum quia difficile erit, eos in tanta familiaritate continentiam obseruare; tum quia, dum ii cognoscunt impedimentum, verosque se non esse conjuges, quæ pax erit inter illos, qui amor?

18. Quartum, ut Episcopus suppetat expensas necessarias ad professionem in Curiam Romanam. Hoc remedium affert Vasquez b dicens, has debere Episcopum subministrare suis ovis. Verum hoc remedium est Episcopo molestum, & durum nimis, & ideo à Salas, c Castropalao, d Pontio e nequaquam admittitur.

17. Remedium ergo quintum puto, esse, ut Episcopus dispense: potest enim in hoc casu in foro Conscientiæ, etiam existentem esse, multo magis posse, modo diximus num. 2. Doctores; qui videntur insinuarere, posse Episcopum dispensare in prædictis circumstantiis, sunt Sotus, f Valqu. g Salas, h Castrop. i

Dico (insinuare videntur) quia absolute docent, Episcopum in simili necessitate posse dispensare in impedimento Matrimonii dirimente, & nunquam addunt limitationem, se

Tamburinus de Sacramentis.

loqui de occulto; Ergo sentiunt de omni etiam publico; & merito, quia eadem rationes ductæ à Charitate; & benignitate Pontificis, ita præsumuntur adesse aliquando in publico, perinde ac in occulto.

19. Puto item, hanc dispensationem concedi debere ab Episcopo, atque peccare, nisi concedat: quia illam ex iustitia obligatur Episcopus (quando rationabiliter deberet) concedere, ut universaliter docet Suar. k Ve- k Suar. de rum de hac obligatione legatur omnino Castrop. l qui benignius loquitur. *Castrop. legib. c. 18. n. 22.*

20. Hactenus illius Theologi Consilium, quod posset confirmari ex doctrina Perez, m qui sic habet: *Vt Episcopus dispense in impedimento dirimente, requiritur, ut illud sit occultum. Si enim esset casus, quod impedimentum sit publicum, potius oriretur scandalum, si Episcopus dispensaret, quam scandalum cessaret: Omnes enim sciunt, per se loquendo, non posse Episcopum ejushodi dispensationes concedere. Si tamen poneremus impedimentum esse publicum, & simul publicam esse gravissimam necessitatem, posset similiter Episcopus dispensare.* Hæc ille.

IN IMPEDIMENTO Publico ante contractum Matrimonium.

21. Quamvis hic casus videatur molestior; tamen, ut in simili nuper à num. 9. dictum est, molestia in eo dumtaxat sita est, quod difficiliter tanta necessitas inueniatur, aliisque remediis ita destituta, ut etiam ante contractum Matrimonium possit ab Episcopo in impedimento publico dispensari. At, si in rarissimo casu urgentissima adesset dicta necessitas, cur ex eadem benignitate, & charitate Pontificis concedenda non sit ejushodi potestas Episcopis in præsentis casu, sicut in præcedenti? Et ut concedit Leander apud Dianam p. 11. Tr. 8. Ref. 3. V. Sed obserua.

22. Fac enim, aliquem morti proximum urgeri ad Matrimonium contrahendum cum aliqua puella, ut sic legitima reddatur proles antea suscepta, vel, ut resarciatur honor dictæ puellæ, vel, ut sic sedentur graves discordiæ (in quibus casibus num. 10. concessimus Episcopo potestatem dispen-

T c sandi

fandi in impedimento publico apparente post contractum Matrimonium) tuæ sanè propter easdem rationes debemus concedere ante Matrimonium contractum ; Et confirmari id potest ex doctrina modo nume 20. allata à Perez, cum hic, ut supponere etiam debemus, non solum impedimentum sit publicum, sed etiam publica necessitas. Adderem, si fortè necessitas publica non sit, reddi eam publicam per prudentem evulgationem posse, ut scilicet sic scandalum, quod fortè proveniret ex ejusmodi Episcopi dispensatione deviteretur. Pensitent lectores prædicta, & sapienter judicent.

IN DUBIO, AN EPISCOPUS POSSIT dispensare in impedimentis Matrimonii?

23. Si exhibitis diligentis moralibus (quæ certè exhiberi omninò debent) dubium sit negativum, an impedimentum verè adsit, Dispensationem in re nostra non indigemus, nec Episcopi, nec Pontificis, & abique illa procedi potest ad Matrimonium, quia tunc possessio stat pro libertate, hominis potentis uxorem ducere : solum, (quando opus esse, judicabitur) Episcopus, ad scandalum vitandum, declaret, dispensationem non esse necessariam, vel, ad cautelam, dispense. Idem multò magis erit, si probabile sit, impedimentum non adesse.

At verò, si certum sit impedimentum, sed dubia causa, seu dubium sit, an adsit tanta necessitas, quantam requiri hætenus explicuimus, tunc enim verò dubitari potest.

AN EPISCOPUS POTESTATEM habeat dispensandi?

Et breviter. Respondeo, non habere, quia in hoc dubio possidet certitudo impedimenti dirimentis, potestas autem Episcopi est dubia, dubia enim causa non potest dare certam potestatem, ergo ex alibi à b me dictis non potest, se extendere ad dissolvendum certum impedimentum.

24. Dices. Episcopus in dubio, an adsit sufficiens causa ad Verum non reservatum

dispensandum, adjejunctum Ecclesiasticum solvendum, ad laborandum die festivo, potest dispensare ex receptissima doctrina Doctorum apud Merollan, c & Dianam, d ergo, & in casu nostro.

Respondeo. Nego consequentiam, quia potestas dispensandi in Veris non reservatis, & cæteris prædictis est certa in Episcopo, ut omnes docemus, & sic, operari supra dubiam causam, in prædictis potest ; At in Episcopo non adest potestas ad dispensandum in casu nostro, id est, in impedimentis, ergo non potest operari circa certum impedimentum, & ex alia parte causa dubiè sufficiens, non potest Episcopo dare certam potestatem, ut dictum est.

Adde, totam hanc potestatem esse ex præsumptione voluntatis Pontificis: At in re tam gravi quis illam in dubio præsumere audebit?

Quid si Episcopus putet, se habere causam, sed deinde post datam dispensationem, inveniatur, se erravisse, hoc est, causam illam non adfuisse ? Respondeo, id me infra e dicturum.

In casu obtrita dispensationis subreptitia: An aliquid possit Episcopus?

25. Non dubitarunt aliqui affirmare, Episcopo posse Episcopum firmam per suam dispensationem reddere eam dispensationem, quam quisque aliqui fortè subreptitiè habuerunt à Summo Pontifice, quasi jam Summus Pontifex eam veluti imperfectam concesserit, quæ possit adimpleri ab Episcopo. Sanè Pontifex incertus gignit de hac potestate est, quia eam videtur Sacerdos Textus h concedere. Verum nos nullatenus h incerti esse debemus, quia illam admittere non possumus, perinde non admittuntur Cætopalans, & aliique; nullibi enim illa conceditur, & Textus allatus solum permittit Episcopo, ut, propter multas difficultates separationis, disimulet, si Matrimonium sit nullum, & à conjugibus validum reputetur. Adde, posse dici, illam fuisse peculiarem concessionem pro illo speciali casu, non verò legem universalem.

26. Hæc quoad Episcopum. An autem dispensatio bona fide à Summo Pontifice impetrata, si deinde inveniatur subreptitia,

a Sanc. lib.
8. matr. d.
6. nu. 18.
Pont. lib. 3
c. 13. n. 1.
Et nos lib.
1. in Decal.
c. 3. §. 7. V.
Adstr. n. 3.

b Lib. 1. in
Decal. c. 3.
§. 7. V. Di-
spens. V.
Juridic.
V. Subdi-
1115.

possit aliquando præsumi, ratam, & firmam haberi ab eodem Pontifice dixi a libro primo in Decal.

CAPUT V.

An Alii à Summo Pontifice, vel Episcopo possint aliquid in impedimentis Matrimonii?

Potest dubitari Primò, de Vicario Episcopi. Secundò, de Capitulo Sede Vacante. Tertiò, de Regularibus per privilegia. Quartò, de Commissario Bullæ Cruciatæ.

Vicarius Episcopi.

2. Quoniam hæc potestas dispensandi in prædictis necessitatibus est ordinaria Episcopo, ideo ea delegabilis est. Quare specialem concessionem ejusmodi potestatis suo Vicario, seu alteri b poterit Episcopus communicare.

b Sanchez. l. 1. matr. d. 40. n. 12. j. Verùm adverte, hanc potestatem Vicarium non habere ex vi Vicariatus, sed debere specialiter ipsi ab Episcopo concedi, ut notat Sanchez, & alii que.

Capitulum Sede Vacante, ejusque Vicarius.

4. Sanè poterit Capitulum, quia, Sede Vacante, succedit in tota Jurisdictione Episcopi; Vicarius autem ipsius poterit quidem, sed ex speciali concessione; non verò ex vi Vicariatus juxta dicta num. præcedenti.

Regulares.

5. Nullum circa hoc Religiosi Privilegium habent, nisi aliqui ex illis possint dispensare cum Infidelibus existentibus in Remotissimis Regionibus. Et quidem (ut constat) in impedimentis solum Jure Ecclesiastico inductis. De qua, re vide Sanchez. e.

An vero possint dispensare in petitione debiti, si superveniat legitimis conjugibus Affinitas ex copula illicita dicam mox cap. 6. numero 4.

Commissarius Bullæ Cruciatæ.

6. Potestas, quæ Commissario huic conceditur super hac re, illa una est, quæ cum quibusdam conditionibus possit is dispensare in impedimento Affinitatis, contracto ex copula fornicaria. Id, ut explicetur, habe præ oculis ipsa verba Bullæ, fin quibus ea potestas Commissario conceditur.

Item (ait Summus Pontifex) Reverendo Episcopo, qui Commissarius deputatur, datur facultas dispensandi in foro Conscientie dumtaxat, nullis datus literis, seu per Confessorem laicis, cum his, qui primo, & secundo Affinitatis, ex fornicatione contractæ, gradibus conjuncti, Matrimonium contraxere, dummodo post Concil. Trident. illius formam servaverint, ac impedimenta hujusmodi occulta sine penitus, & alter contrahentium, tempore contracti Matrimonii impedimenti ignarus existerit, & quod de nullitate prioris consensus prius certificati, tacitaque (si videbitur ad evitanda scandala) causa nullitatis Matrimonium inter se, citam secrete, de novo contrahere possint, prolemque susceptam, & suscipiendam exinde legitimam decernendo. Hactenus Bulla. Discurre nunc per singulas clausulas.

Qui Commissarius deputatur.

7. Ne ignores, Commissarium hunc, cui Pontifex prædictam potestatem concedit, residere in Hispania, qui tamen substituit alios in singulis Provinciis, quibus eam potestatem subdelegat. Ille vocatur Commissarius Generalis, hi Commissarii Provinciales.

8. Inquiri jam primò, quo jure Generalis hanc Potestatem Provincialibus Commissariis concedit?

Respondeo, quia hæc Potestas Generali Commissario est concessa & omnibus successoribus, ideo ordinaria est, atque adeò delegabilis. Adde, id peculiariter concedi à Pontifice Commissario Generali, ut num. seq. jam jam explicabo.

9. Inquiri secundò. An Commissarius Provincialis, qualis est noster Archiepiscopus Panormitanus pro tota Sicilia, possit hæc eandem potestatem dispensandi in

T t 2 dicto

f Ap. Lud. à Cru. in Exposit. Bullæ Cruciatæ in initio operis.

dicto impedimento subdelegare alteri tertio, seu Commissariis specialibus, quos ipse Commissarius Provincialis solet in singulis Civitatibus constituere, quousque vocemus distinctionis gratia Commissarios particulares?

10. Respondeo. Ex vi prædictæ Bullæ mihi videtur, non posse, quia, quamvis Commissarius Generalis possit suam potestatem simpliciter concedere Commissariis Provincialibus; sic enim habent verba ejusdem Bullæ:

Item, ut (Commissarius Generalis) Deputare possit Commissarium in singulis Provinciis per locorum Ordinarios, quorum conscientia onerantur, prævia mature deliberatione, approbandos cum simili, vel limitata potestate.

11. Tamen nihil Pontifex concedit, ut ii Provinciales possint deinde alteri tertio eam potestatem communicare. Confirmatur Primò, quia, quamvis Delegatus Principis, etiam ad universitatem causarum, possit alium subdelegare; nihilominus hic alius non potest tertium delegare, ut rectè probant Sanchez, aaliique & ego mox numero 14. latius dicam. Confirmatur Secundò, quia prædicti Commissarii particulares, & tertius quicumque non deputari solent, nisi ab ipso Commissario Provinciali, & non per locorum Ordinarium, ut requiritur à Summo Pontifice ad concedendam potestatem illam, &c.

12. Dixi autem (Ex vi prædictæ Bullæ) nam, si ad sit aliqua peculiaris dispositio magis ampla, non erit mirum, si extendatur potestas; Sanè nostro Archiepiscopo Panormitano Commissarius Generalis hanc potestatem subdelegandi in hunc modum concedit b

b In lit. Deputatio-
Commiss.
huius Reg-
ni, q. a
seruatur
apud di-
am Ar-
chiepisc.

Quoniam in Regno Sicilia sunt Dioceses distincte, nec Archiepiscopus potest per se ipsum in omnibus providere, ideo concedimus, ut ipse valeat per singulas Dioceses nominare, seu eligere Commissarios particulares in Diocesi- bus, vel locis, ubi ipse necessarium iudicabit, quibus nos concedimus facultatem exercendi munus Commissarii in his locis, pro quibus fuerint designati, dummodo servent Bullam Pontificis, instructionemque, &c. Hæc ille. Vides autem, quæ ratione in hac dispositione non

ipse Archiepiscopus subdelegat, sed solum nominat, seu eligit personas, quibus Commissarius ipse Generalis potestatem concedit, quæ est doctrina, valde communis apud Doctores, e in aliis materiis.

Vides item, hos debere esse approbatos ab Ordinario; id enim vult Bulla Pontificis, cuius verba attulimus num. 10.

15. Sed remanet illa difficultas. An Archiepiscopus possit pari modo eligere aliquem, v. gr. Theologum, non ad totum dictum munus Commissarii, sed solum ad valendum dispensare in una aliqua causa (v. g. in impedimento Matrimonii ex copula illicita, altero nesciente, &c.)

Respondeo. Aliquis difficulter id concedet, quia finis Commissarii Generalis, & verba prædicta ejusmodi concessionis, solum volunt, ut singulæ Dioceses, vel loca habeant suos Commissarios ad omnes causas, non vero separatim ad unam, vel alteram; quæ separatio non videtur posse fieri ab hoc Archiepiscopo, cum eam in mandatis non habeat. Constituat ergo Theologum illum, (sed semper cum dicta Approbatione Ordinarii) Absolutè Commissarium, & sic tuto procedet.

Aliquis autem concedet cum Approbatione prædicta, quia cui conceditur totum, videtur concedi pars. Hæreo, cui nam ex his sententiis hæere debeam: Tu tua sapientia ad alterutram me, Lector, impelle. An vero ex dictis, & ex doctrina Sanchez, aliorumque colligi valeat, posse etiam validè sic dispensare Archiepiscopum.

Ex nunc ego dispenso illud v. gr. impedimentum ex copula illicita modo supra dicto exortum, dispenso, inquam, pro illa, vel illis personis, pro quibus talis Theologus iudicaverit esse dispensandum. Tu, idem Lector, dijudica.

14. Dices. Possumusne affirmare, Delegatum, atque ad eò Commissarium Generalem Cruciatæ posse subdelegare aliquem, vel aliquos, quibus dat potestatem subdelegandi, saltem ex eo capite, quod sit Delegatus Principis, & ad universitatem causarum, tunc enim jam Archiepiscopus noster posset subdelegare Theologum illum, &c.

Respondeo Primò, esto possit: unde habes, quod de facto sic subdelegaverit? Ego sanè

c Sanch.
Merol.
Præf.
Citat.

d Sanch.
lib. 3. no.
17. d. 1.
num. 11.
Merol. lib.
3. d. 7. no.
Pont. lib.
c. 2. d. 1.
10. d. 1.
C. r. 1. d.
2. fin.

sanè contrarium habeo, nam Commissarius Generalis modo nu. 12. pronuntiavit, à se subdelegari nominatos à Commissariis Provincialibus; ergo videtur excludere ipsos Provinciales Commissarios ab ejusmodi potestate subdelegandi.

Respondeo Secundò, me ideo dixisse (esto possit) quia id communiter reprobatur. Audi Merollam à quæstione hanc discrete resolventem. *Vtrum (ait) Delegatus Principis possit delegare cum potestate subdelegandi causam sibi commissam: Et responder. Iason b dicit, forsan posse, sicuti potest Ordinarius. Ratio esse potest, quia Delegatus Principis est major Ordinarius, quoad causam sibi delegatam, sed est valde probabile Ordinarium posse delegare cum potestate subdelegandi, ergo multo magis id poterit Delegatus Principis. Verùm hæc sententia communiter reprobatur. Quia Delegatus non habet facultatem ultra sibi concessam, cum ergo Delegato Principis solum reperitur in iure concessum, posse subdelegare, & nullibi concedatur, quod possit dare potestatem subdelegandi, id non poterit. Et idem dicendum est à fortiori de Delegato ad universitatem causarum, propter eandem rationem. Ita tenet Glossa, Felinus. Panormis. Alexander. Berrach. Maranta, Mandosius, quos citat, sequiturque Sanchez. c. Dispar autem est ratio de 3. matr. d. Ordinario. & Delegato. Nam Delegatus non habet facultatem ultra sibi concessam, Ordinarius vero habet facultatem. & Iurisdictionem universalem, eamque proprio nomine exercet. Hactenus Merolla.*

Respondeo Tertio. Si Commissarius Generalis putasset, se posse hanc potestatem subdelegandi communicare Commissariis Provincialibus, sanè illam ipsis directè communicasset, & non esset usus modo illo dicto num. 12.

Atque hæc nimis fortasse pluribus, sed fuit rejicienda sententia cuiusdam Theologi, cui hæc mea difficilis visa est.

Dispensandi.

15. Hinc inquiri. An Commissarius possit dispensare in dicto impedimento sine ulla compositione elemosynæ in favorem Cruciatæ?

Respondeo. In aliis casibus, in quibus Commissarius dispensare potest, dicitur in Bulla, ut his habeat potestatem dispensandi, &

componendi: unde videtur etiam in hoc, de quo agimus, idem esse dicendum. Verùm mihi non est omnino certum, illud (componendi) cadere super casum nostrum. Nam primò, in Bulla dicitur. *Datur potestas Commissario dispensandi, & componendi in commutatione legatorum, & datur potestas dispensandi, & componendi in irregularitate contracta, &c.* Deinde verò dicitur. *Item dispensandi in Affinitate orta ex copula &c.* Vides in prioribus casibus poni illud (componendi) non vero in nostro? Nihilominus puto, non esse recedendum à praxi, quam video hic adesse, dandamque esse elemosynam, juxta qualitatem personæ, & delicti. Quæ praxis maxime innititur in eo, quod omnes concessionem hujus Bullæ tendunt in subsidium temporale Cruciatæ. Sane D. Franciscus Salerno Commissarius Sede vacante non multis ab hinc annis hanc dispensationem concessit cuidam pauperi cum onere elargiendi Julios circiter quinque, hoc est tateos Siculos sex, in subsidium Cruciatæ, & potuisset minus, si dispensandus pauperior fuisset.

Idem propter easdem rationes puto, dicendum de dispensatione ad petendum debitum conjugale in casu, quem paulò d post d *Infra e.* dicemus. 6. nu. 3.

In foro Conscientiæ dumtaxat.

16. Non ergo hæc dispensatio à Commissario expedienda est publicè. Hinc praxis est, ut petatur dispensatio pro quodam determinato Matrimonio invalido ex dicta Affinitate copulæ illicitæ, non nominatis personis, explicato tamen distinctè gradu primò, (vide mox cap. 9. §. 7. num. 2.) vel secundò rectæ lineæ, vel transversalis (nam ultra non extendi hoc impedimentum ex copulæ fornicariæ, dictum est supra satis) quibus, vel dispensatoretenus Commissarius, facta compositione, de qua modo dictum est, vel dando literas, in quibus nullus nominatur ex dispensatis: quæ tamen literæ statim erunt lacerandæ, ut dicitur in Bulla.

Dummodo, &c.

17. Hic ponuntur Conditiones quinque, sub quibus solis, potest Commissarius prædictam dispensationem concedere: iis autem

It 3. politis,

positis, potest, etiam si facilis esset aditus ad Pontificem, quia hæc restrictio non ponitur in Bulla.

18. Prima conditio est, ut Matrimonium reperitur contractum juxta formam Concilii Tridentini, id est coram Parocho, & Testibus, & insuper cum debitis Denunciationibus, nam sine illis non dicitur servata forma Tridentini. Quod si Episcopus, unam, vel omnes has Denunciationes dispensavit, jam servata fuit Tridentini forma, ut latè habes apud Bardi, *a* qui notat, si una tantum omitatur, quamvis cum culpa, Matrimonium adhuc dici contractum sub debita forma, quia levis est ommissio, quando tamen Parochus est certus non apparere pro illo Matrimonio ul- lum impedimentum.

a Rard. in Bulla Cruc. p. 3. tract. 3. c. 3. sec. 1. nu. 2.

19. Secunda, ut idem Matrimonium fuerit contractum bona fide, saltem ex parte unius ex conjugibus, qui ignoraverit intercessisse ejusmodi impedimentum Affinitatis ex copula illicita. Quando ergo uterque conjux impedimentum novit, nihil illis concedere potest Commissarius. Olim quædam scivit suum impedimentum, sed deinde ex aliorum dictis sibi persuasit, illud non adesse: apparuit tamen clarè post contractum Matrimonium: fuitne Matrimonium illud bona fide contractum? Respondi affirmativè, quia jam sine dolo, sine fraude contractum fuit.

20. Tertia, ut impedimentum sit occultum. Quando autem hujusmodi esse, existimandum sit, mox dicam num. 25. & sequentibus.

21. Quarta, ut alter impedimenti ignarus certificetur de nullitate prioris consensus, tacita, si videbitur, causa nullitatis. Quare, si hæc certificatio facta non fuerit, non valere dispensationem, merito docet Trullench. *b*

b Trull. in Bulla Cruc. l. 2. §. 4. dub. 1.

22. Quinta, ut adsit necessitas, ea scilicet, quæ, si illud Matrimonium dirimeretur, periculum esset alienjus scandali. Quoniam verò ex dissolutione Matrimonii, existente impedimento occulto, facile Mulieris fama jacturam pateretur, innuptaque facile remaneret, ideò regulariter semper adest ejusmodi quarta conditio; si nihilominus in aliquo raro casu, scandalum nullum timetur, non poterit tunc Commissarius dispensare.

23. Si autem postquam dispensatum fuit, divulgetur publicè fortè impedimentum, tunc a Pontifice petenda est obtenta dispensationis ratificatio, & interim pro foro externo erunt conjuges separandi, quia pro externo foro non valet Commissarius dispensare. Quod idem observandum est, quoties in foro Conscientiæ dispensatur in quocunque alio impedimento occulto.

24. Hi tamen occultè dispensati, sed deinde cognito publicè impedimento, si copulam habeant, non peccant peccato fornicationis, quia verè conjuges sunt, sed solum, si ea copula sciatur, peccant, vel contra reverentiam debitam Ecclesiæ, vel ratione scandali, &c.

25. Sed quandonam impedimentum hoc dicitur occultum?

Respondeo, Ad hunc effectum, ut possit dispensare Commissarius (idemque dic de aliis impedimentis, & delictis: quando dispensari, vel absolvi conceduntur, ut occulta) cum non intendatur, nisi obviari scandalo publico, illud dicitur occultum, quod non est publicum, nec famosum, nec manifestum, nec notorium. Quare etiam si probari per duos Testes planè possit, & adhuc dicitur occultum. Ut ergo publicum sit, & non occultum, debet esse cognitum à majore parte Collegii, vel Viciniæ, vel Communitatis, ubi inveniuntur, saltem personæ decem. Sed certè (ut nos alibi *a* advertimus) prudentis arbitrio id maxime relinquendum; nam aliquando in magna Civitate, etiam si decem rem aliquam sciant, non dicitur publica in ea Civitate, nisi fortè in iis circumstantiis, in quibus facile res ad alios divulgabitur.

26. Quando impedimentum est deductum ad forum contentiosum, sanè dicitur publicum, deducitur autem ad dictum forum per citationem partis. Quare antè illam, etiam si delatum sit ad Judicem, non dicitur ad forum contentiosum esse deductum, neque ex hoc capite publicum, esto sit ex alio ex prædictis.

27. Addit Sanchez duo. Primum, esse hoc eodem capite occultum, si, quamvis fuerit deductum ad forum contentiosum; tamen per sententiam, sive interlocutoriam, sive definitivam, causa fuerit expedita in favorem Rei, etiam si Testes in favorem, fuerint falsi, quia tunc remanet, ut erat prius, id est non publicum.

27. *Suar. de* *Censur. d.* *43. sect. 3.* *negat de interlocutoria. Nam infamia delicti etiam auferetur per sententiam interlocutoriam, quæ pronunciat exposita indicia nihil probare; esto igitur possit iterum dictum delictum, seu impedimentum deduci in Iudicio, si nova indicia appareret, sed jam nunc non apparent; ergo nunc remanet ex hoc capite occultum.*

28. *Secundò*, esse adhuc occultum impedimentum, si sciatur v.g. copula illicita, sed in eo loco nesciatur, esse impedimentum, quia jam sic cessat scandalum, quoad Matrimonii contractionem.

29. *Addam ego alia quatuor ex Doctoribus & aliis, nam Primò*, placet permixtè mihi ea doctrina, quæ docet; non posse à Delegato dispensari ei impedimento, vel absolvi illud delictum, si quando in potestate, quam delegat Superior, dicitur: *Dummodo impedimentum, seu delictum sit omnino occultum*, quod solet dici, quando delictum, undè oritur impedimentum, est enorme; quia illud (*omnino*) explicatur (*totaliter, & indistinctè*) tunc ergo, nec publicum esse debet, nec probabile lege Verrielli l. c. n. 8.

29. *Secundò*. Si res sit occulta in eo loco, ubi expedienda est dispensatio, & alibi sit publica, eritne in re nostra adhuc occulta?

Respondeo. Erit, quando abest periculum, ut postea, etiam ibi manifesta fiat. Quia esse impedimentum occultum, ibi verificari solum oportet, ubi Dispensationis favor impenditur.

30. *Tertiò*. Si delictum, seu impedimentum deductum fuit in Iudicio, & in eo fuit punitum, notoriumne erit?

Respondeo, in re nostra notorium erit, non occultum; publica enim pœna publicum notat delictum. Idem dic, si adhuc causa examinatur, saltem, quia est in proximo periculo manifestationis.

31. *Quartò*. Quid, si delictum in Iudicio, nec fuit punitum, nec absolutum, quia non potuit probari. Unde veluti negativè cessavit Iudicium?

Respondeo, tunc ex Glossa post annum elapsum dicitur, & erit, quantum est ex hoc capite, occultum, quia, quod probari nequit, præsumendum est, non adesse.

Matrimonium secretè contrahere possunt.

32. Magna est controversia. An Matrimonio, quando revalidandum est, debeat adesse præsentia Parochi, & Testium, de qua re ego d'infra pluribus, sed hic ejusmodi quæstio locum non habet, quia, quamvis in aliis casibus illa requireretur, hic nequaquam requiritur; siquidem expressè Pontifex concedit, ut secretè possit ejusmodi Matrimonium revalidari, & meritiò, tum quia scandala sic vitantur, tum, quia jam supponitur Matrimonium illud in facie Ecclesiæ, hoc est cum dicta Parochi, & Testium assistentia, fuisse celebratum.

33. Quòd si eveniat, ut deinde fiat impedimentum publicum, & debebit peti pro foro externo dispensatio juxta dicta num. 23. & debebit advocari Parochus cum Testibus, ut nos loc. cit. dicemus, notatque rectè Trullenchi. e

Prolem susceptam, suscipiendamque exinde legitimam decernendo.

cTrullent. l. 2. §. 4. d. 1. nu. 7.

34. Hanc legitimationem valere solum pro foro Conscientiæ certum sit, quia tota potestas Commissarii est pro interno foro dumtaxat. Quare, in foro tantum Conscientiæ poterit sic legitimatus promoveri ad Ordines Sacros, Beneficiaque Ecclesiastica recipere.

f Sanc. lib. 8. matr. d.

35. An possit ex vi hujus legitimationis succedere in bonis temporalibus, perinde, ac legitimus, quæstio est inter Doctores, quos g. Doct. ad, si placet: Illud recole, ex alio capite, nimirum ex vi bonæ fidei, qua saltem alter ex tandi conjugibus Matrimonium contraxit, prolem, de qua agimus, legitimam esse, tum per leges civiles, tum per Canonicas. Unde jam ex hoc capite poterit succedere in bonis temporalibus. Lege h. Sancez, aliosque à me infra citandos.

6. nu. 25.

g. quos g. Doct. ad, si placet: Illud recole, ex alio capite, nimirum ex vi bonæ fidei, qua saltem alter ex tandi conjugibus Matrimonium contraxit, prolem, de qua agimus, legitimam esse, tum per leges civiles, tum per Canonicas. Unde jam ex hoc capite poterit succedere in bonis temporalibus. Lege h. Sancez, aliosque à me infra citandos.

h Sanc. l. 3. matr. d. 34. n. 46.] i Infra. l. de irreg. c. 17. §. 2. nu. 2.

CAPUT VI.

Quis possit dispensare ad petendum debitum, si quando conjugibus superveniat dicta Affinitas ex copula illicita?

1. **Q**uomodo oriatur hoc impedimentum diximus supra, *a* hic, quisnam illud dispensare potest, erit breviter dicendum.

Potest Primò, Episcopus respectu suarum ovium, etiam si aditus facilis sit ad Summum Pontificem, nullaque urgeat peculiaris necessitas, idque saltem ex consuetudine jam legitime introducta, ut habet Pontius, *b* aliique, quidquid neget Hurtadus. *c* Ejus Vicarius non potest, nisi ipsi specialiter ab Episcopo ejusmodi potestas concedatur, quia est regula generalis apud Merollam, *d* aliosque ab ipso citatos, Vicarium ex generali commissione Vicariatus, non posse ea, quæ sunt voluntariæ Jurisdictionis, sed solum, quæ sunt Jurisdictionis necessariæ; at dispensare, est actus Jurisdictionis voluntariæ, ut omnes apud eundem docent.

2. Potest, Secundò, Commissarius Bullæ Cruc. sic enim habet Bulla:

Item Commissario datur facultas dispensandi in simili Affinitatis impedimento super debiti exactione in eodem foro conscientie tantum.

3. An pro hac dispensatione, danda sit eleemosyna, dictum est C. præcedente num. 15.

4. Rodriguez, *e* & Villalobos extendunt hanc facultatem Commissarii, ut possit dispensare ad petendum debitum cum conjugibus, cui id interdicitur ratione cognationis spiritualis contractæ, cum altero conjugis. Sed meritò eos refellit Sanchez, *f* aliique, quia Commissario solum conceditur dispensatio ad petendum debitum, quando impedimentum supervenit ex Affinitate orta ex copula illicita: at cognatio spiritualis nullo modo dicitur Affinitas. Quare à diversis non potest fieri illatio. Neque dicas, concessio majori, intelligitur concessum minus, id enim verum habet, quando minus continetur in majori, non verò, quando est diversum.

5. Religiosi privilegiati, quales sunt, qui communicant cum nostris Privilegiis possunt in prædicto casu Affinitatis supervenientis dispensare ad petendum; etiam post ablata vivæ vocis oracula, quia hoc Privilegium habetur per Bullam, ut fuscè probat Thomas & Hurtadus, idem dicens de dispensatione ad petendum debitum ab eo, qui cum Voto simplici Castitatis Matrimonium celebravit.

6. Duo advertit. Primò, pro nostris requiritur, ut communicationem hujus Privilegii concedat Pater Generalis, vel Provincialis, ita enim id restrinxit nobis idem P. Generalis.

7. Secundò. Dispensationem hanc posteriorem ad petendum debitum ab eo, qui cum dicto Voto iavit Matrimonium non posse dispensari à Commissario Cruciatæ, quia hoc ipsi nullibi conceditur.

8. Quæres. Potestne Episcopus? Respondeo, negat Gaspar *h* Hurtadus, quia id esset *h* Episcopi (inquit) dispensare in Voto Castitatis, quoad aliquem actum, ad quem non se extendit Episcopi potestas, quia Votum Castitatis est Summo Pontifici reservatum. Sed profecto affirmandum, puto, idque saltem ex consuetudine, ut *i* alibi dixi, (quem locum recolere, *i* L. 3. non erit inutile, quia ad rem multa) idemque docet merito Castropalaus. *k*

CAPUT VII.

De causis dispensandi in impedimentis Matrimonii.

§. I.

Præmittuntur aliqua de his causis in universum.

1. **A**D Dispensationem quamcumque requiritur causam rationabilem, & que proportionatam, sæpè diximus in Sanchez, *l* aliisque, quæ deficiente, dispensatio ab Inferiore in lege Superioris facta, illicita est & nulla; sed *m* valida, licet illicita, si fiat (ut etiam si à te petatur) à Superiore, vel ab Inferiore in propria lege.

2. Et quidem Cajetanus *n* peccare mortaliter ait Superiorem, si sine causa dispenset in sua, vel Prædecessoris lege, nisi parvitas mat-

tenia

§. II.

De causis in particulari dispensandi in impedimentis Matrimonii.

1. **A**D sex reduci hujusmodi causæ solent: **A**g ad angustiam loci, ad Paupertatem, **g** Ap. Pyrr-
vel Incompetentiam dotis, ad grave pericu-
lum litis, vel Inimicitia, ad artem exceden-
tem foeminae, ad conservationem familiae Il-
lustris, quo reducuntur merita in Ecclesiam **c. 2. &**
personæ petentis dispensationem, ad infir-
mitatē foeminae periculum, vel gravis scandali **Trid. ses.**
timorem; ad largam eleemosynam. Nonni-
hil explicacionis addamus singulis.

Angustia loci.

2. Si mulier in loco, in quo habitat, ob e-
jus angustiam virum sibi non consanguine-
um, vel affinem paris conditionis, cui possit
nubere, non inveniatur, est sufficiens causa, ob
quam Pontifex dispense, ut dicta mulier nub-
ear cum consanguineo, vel Affine.

3. Notanda autem hic sunt quinque. Primò,
Ad verificandam hanc causam, satis est, si
consideretur proprium oppidum, ubi mulier
degit, quia molestum est mulieri, relinquen-
do suos, nuptias extra suum oppidum, etiam
in loco vicino, conquirere. Suburbia tamen,
nisi fortè per unum circiter milliare distent,
non essent extra propriam Civitatem, ut no-
tavit Conradus. **h**

4. Secundò, In numerosa Civitate, diffi-
cile est, non invenire parem, qui non sit con-
junctus cum muliere, facile in minus fre-
quenti oppido, nam propterea additur ali-
quando in Brevi dispensationis modo *ejusmo-
di oppidum non excedat numerum trecentorum
seculariorum*) licet fateatur, non semper addi,
quia non potest negari, aliquando, etiam in
loco frequenti parem mulieris, qui conjun-
ctus non sit, nequaquam inveniri.

5. Tertiò, Ut expendantur, an in aliquo
loco inveniatur vir non conjunctus paris
conditionis cum foemina, expendenda pruden-
ter sunt qualitates, & conditiones perso-
narum. Nam Primò, debent semper excludi
conjugati, Religiosi, ordinati in Sacris, hi e-
nim utpotè impediti, non possunt cadere in

V v con-

teriarum excuset; sed tamen regulariter solum
venialiter peccare, tum Superiorem, tum sub-
ditum sine causa eam petentem, tenent alii,
a Sanc. l. 8. sentiturque a Sanc. Valent. Suarez, aliiq; apud
d. 18. n. 7. Dianam, qui addit, ea jam obtenta uti, ne
de legib. res quale esset, ait b Sanchez, alios nimis gravari
p. 1. tr. 10. ad sit scandalum, & grave damnum aliorum,
de legib. res quale esset, ait b Sanchez, alios nimis gravari
31. & ref. ex eo, quod alii absque causa, lege solvendi
35. & la- tributa liberarentur.

3. Notat tria. Primò, nisi expressè dispen-
tr. 3. ref. 6. sans dicat, se sine causa dispensare, semper in-
telligitur dispensare cum causa, quia non pos-
b Sanc. l. c. sumus praesumere, nisi clarè constet, pecca-
tum alterius.

4. Secundò, Qui potens dispensare in le-
ge Superioris, dispensat prudenter, puta cum
morali præcognitione causæ, & circumstanti-
arum, putans bona fide, se habere causam dis-
pensandi, cum tamen causa non adsit, validè
concedit dispensationem ex Sanc. c. aliisque;
tunc enim credendum est, ad tollendos scrup-
ulos, ratam fieri à Superiore dispensationem,
sed invalidam hanc dispensationem docet ef-
se Castrop. d. aliiq; quia bona fides excusat
à peccato, sed non dat actui valorem. Utra-
que sententia mihi probabilis apparet.

5. Tertiò, Si Pontifex committat Episcopo
d. Castrop. l. v. g. ut dispense, præcognita veritate causæ;
c. 8. 2. n. 5. Episcopus verò sine ejusdem causæ præcog-
Pont. Bon- nitione, atq; adeò imprudenter dispense, cum
Balde. l. 11. tamen in rei veritate adsit causa sufficiens, in-
mox citan. validam eam dispensationem esse, contendit
c. Pont. l. 8. Pontius, e quia, si causa cognita non est, mo-
c. 14. n. 8. vere dispensationem non potest; & sic di-
Bonae. g. i. spensatio esset facta ab inferiore sine causa, at-
de legibus que adeò nulliter. At f Sanc. distinguit; si
p. 3. n. 8. enim (ait) commissio sic habeat: *Dispenses, si
Balde. l. 5. preces veritate nitantur*; valida erit valde pro-
d. 12. n. 4. babiliter in foro Conscientiæ dispensatio,
Castrop. l. quia jam adest re vera causa, ut supponimus,
c. 5. 2. n. 5. quamvis in foro externo, si causa notoria non
f Sanc. l. 8. esset, judicaretur nulla. Si verò commissio sic,
de mar. d. vel simili modo se habeat: *si per diligentem
34. d. n. 2. examinationem inveneris preces veritate niti,
Suar. de. in valida erit dispensatio, quia tunc illa præ-
legib. l. 6. cognitio causæ requiritur, ut forma necessa-
c. 19. Ioan. ria ad dispensationis valorem. Sanè, nec Pon-
Sanc. d. 54. tium, nec Sanchez improbabilitatis damnare
n. 39. Re- audeo. His præmissis accedamus propius ad
bell. p. 2. l. 3. nostra.*

Tamburinus de Sacramentis.

considerationem Nuptiarum. Secundò, excludendi item sunt moraliter inepti, ut sunt aliqui contractabilis ingenii, perditorum morum, &c. Tertio, non est item habenda ratio illorum, qui valde impares sunt foeminae, ut qui sunt valde pauperes respectu facultatum Mulieris, vel qui sunt valde exiguae, vel protractae aetatis respectu ejusdem. Nota illud (valde.)

6. Quarto, Si, omnibus his expensis, solum inveniatur unus, aut alter paris conditionis, adhuc persistet causa hæc, nam non est restringenda mulier ad unum, vel alterum, respectu cujus fortè foemina antipathiam habet naturalem, & rectè Sanchez *n* notat hanc causam non esse strictè, sed morali modo verificandam, satisque esse, si communiter in eo loco non inveniatur vir paris conditionis, &c.

7. Quintò. Si petatur dispensatio in gradibus propinquiioribus, puta in secundo, vel tertio gradu ab eodem stipite, non solet aliquando, esse sufficiens hæc sola causa ducta ab Angustia loci; nam propterea requiritur solet alia causa, qualis esset illa, ut, si extra dictum locum nubere cogeretur, Dos, quam mulier habet, insufficientes esset, ad nubendum patri. Et quidem universale *b* est, *d. 26. mat.* ut, quando una causa non sufficit, plures *dis. 3. n. 13.* uniter sufficiant.

Ex ap. Dia. Dixi (Non solet aliquando) nam cæterum *p. 8. Tr. 3.* quilibet Pontifex stylum observat, quem *ref. 93. V.* mavult. *Adverte etiam.*

Paupertas, vel Incompetentia Dotis.

8. Si mulier dote careat, vel careat congruente cum qua juxta ipsius conditionem possit virum non conjunctum paris conditionis invenire, est causa ad dispensandum sufficiens.

9. Notanda autem sunt tria. Primò, si foemina habeat parentes divites, qui cogi possunt ad eam dotandam, ea non dicitur careere dote. At, si solum habeat alios etiam *c. Sanc. l. 8.* fratres, qui ad ipsam dotandam cogi non *mat. d. 19.* possunt, vel, si habeat solum spem, immò, & *n. 27. Av.* jus ad aliqua bona sibi ab intestato fortè *q. 19. mat.* proventura, careere dicitur dote, quia de *sec. 4.* presenti verè pauper est, & ut suppono, certa *d. Sanc. loc.* non est de vicina successione. Et rectè Sanchez *cii. n. 28.* dicit, si Parentes puellæ nunc non valent do-

tare filiam, ne dotando ipsi secundum eorum statum indigeant, filiam esse pauperem, quamvis post eorum mortem, sit successura in hereditatem sufficientem.

10. Quid, si deinde, mortuo v. g. consanguineo, ipsa ab intestato succedat ejus bonis, vel ab amico donationem, vel legatum acquirat, vel thesaurum inveniat, &c. persistetne causa hæc Incompetentiæ Dotis?

11. Respondeo, Si hæc eveniant post contractum matrimonium cum consanguineo, vel Affini, dispensatione præcedente, persistet dispensatio, & Matrimonium, quia jam semel validum matrimonium ex dispensatione dicta legitime data, à nullo eventu infringi potest. Idem dicam *e infra*, si hæc eveniant post concessam, & expeditam legitime dispensationem, idque saltem probabiliter, quem locum lege.

12. At verò, si hæc eveniant ante dispensationem expeditam à Delegato, vel ante dispensationem à Pontifice concessam, major est difficultas. Distingunt Doctores sic: Si Mulier tempore, quo verificanda est hæc causa paupertatis, id est, vel ante expeditionem Delegati, vel ante concessionem Pontificis, ea bona, vel per modicissimum tempus accepit, quamvis statim alteri donaverit, non potest dici pauper: unde nulla esset sequens dispensatio concessa ex causa paupertatis, vel incompetentiæ dotis, quia, si accepit ea bona, etiam per unicum momentum, dives dicitur; secus quælibet dirissima potest prætere dispensationem ob paupertatem per similem renunciationem suarum divitiarum, quod nimis alienum est à mente Pontificis dispensantis ob causam paupertatis.

13. Hoc intelligit Aversa, *f* quando foemina, consultò renunciat, ut deinde jam pauper effecta, dispensationem petat. Putat enim, si qua mulier bona fide renunciet sua bona alicui ob alios fines, & deinde per novum consilium, velit nubere, careatque dote, tunc posse petere dispensationem ob causam inopiam, quia sine fraude, sine dolo, verè pauper de presenti est. Hoc dictum modo allato vestitum satis probabile esse, puto.

14. Verùm, si eadem mulier non accepit illam successionem, vel illud legatum, donationemve aut nihilominus idem Aversa, & Sanchez *ll. cc.* eam esse pauperem, quia in nullo momento sibi ea bona acquisivit, quare po-

re poterit proferre Pontifici pro causa dispensationis suam paupertatem, & valida erit concessio dispensationis, & ejus executio, quia verè pauper est, nec in ullo momento fuit dives, etiam si non acceptaverit ob finem obtinendi dispensationem.

15. Mihi non placet hæc sententia, quia licet physicè hæc sit pauper, humano, & morali modo reputanda est dives: qui enim facile divitias acquirere potest, pauper in civilibus eommerciis non dicitur.

1. Ocogau. ap. Dian. p. 8. r. 3. r. fol. 44. Addit Ocogauia n hanc Sanchez doctrinam rejiciens, sic facilem aperiri viam ad sæpius contrahenda matrimonia cum conjunctis, quod vitare intendit Ecclesia. Ego denique, nunquam credidero, Pontificis mentem esse, ut huic nolenti (ut nubat conjuncto) acceptare divitias, quæ faciunt in promptu, concedatur dispensatio ob paupertatem, quam per acceptationem poterat.

16. Secundò. Si puella competente quidem dote, juxta suum statum, gaudet, sed quia est v. g. deformis, vel provectoris ætatis, vel aliquo crimine infamata, illa dos non existimatur sufficiens ad inveniendum virum suæ conditionis parem, dicitur ex *b. Sanc. l. 8. matr. d. 19. num. 29.* Pontifici exponatur ea esse sine dote, & sic concedatur dispensatio, validè (ait Sanc.) concedetur. Mihi occurrente nudiùs tertius hoc casu, visa fuit invalida dispensatio, tum ex aliis rationibus (quas afferemus *c. infra in proprio loco*) tum ex eo, quia (ut *infra d. item dicemus*) Princeps, ut validè concedat, gratiam, debet scire diversitatem, & quantitatem ejusdem gratiæ, quam concedit: at longè diversa est gratia dispensationis concessæ competentem dotem habenti, quam habenti nullam.

c. infra c. 10. §. 3. d. num. 3. d. infra c. 9. §. 2. n. 2.

17. Tertio. Si Mulieri competentem dotem habenti velit consanguineus valde dictam dotem augere, si ex à Pontifice illius mulieris Nuptiæ concedantur, terrè non propterea hæc esset causa sufficiens, quia Pontifex pro causa non vult lucrum, acquirendum à muliere, sed solum paupertatem.

18. Quarto. Pro gradibus propinquitibus requiritur major causa, nec solet esse satis sola mulieris paupertas; Nam propterea tunc solet addi illa causa, nempe consanguineum, seu affinem promittere puellæ ipsius dotis

augmentum. Quali autem modo hæc promissio expedienda sit, explicant Sanc. *e. & Conradus. f.*

19. Quintò denique adverte, has esse diversas causas, *Mulierem esse indotatam*, hoc est verè pauperem, quia est sine omni dote, quo pacto datur dispensatio in forma pauperum, & non imponitur solutio expensarum; & *Mulierem carere dote competente*, quo pacto, saltem aliqua imponitur, ut rectè notat Conradus. *g.* Quare, si proposuisti Pontifici priorem causam ex his, dispensatio est invalida, si solum verificetur posterior; & tunc, ut sit valida, erit impetranda ab eodem Pontifice alia gratia, quam vocamus, *Perinde valere*, ut notat ibidem Conradus.

c. Sanc. l. 8. matr. d. 35. num. 6. f. Contr. l. 7. Praxis c. 2. a nu. 38.

g. Conra. l. 7. c. 2. n. 21.

Litis, vel Inimicitia sedatio.

20. Si sit periculum litis circa dotem fœminæ, cum rationabili timore, ne ea indotata, vel sine competente dote remaneat: vel, si sit periculum litis circa successionem plurium bonorum, ad quæ jus habet mulier, est sufficiens causa, ut nubat cum conjuncto, si hic lites sibi assumat, vel, si eo Matrimonio dictæ lites componantur. Neque enim hoc posterius est solum acquisitio lucri, quod modò numero 6. exclusimus à causis moventibus Pontificem, sed est amissio bonorum, ad quæ jus mulier habet, & cessatio molestiarum litigandi, quam ferre muliebris fragilitas nequit.

21. Similis item causa sufficiens esset, si per ejusmodi Matrimonium graves inimicitia sedarentur.

Ætas Excedens.

22. Si fœmina excedat vigesimum quartum ætatis annum, nec invenire potuit, ob quamcunque rationem, virum, cum tamen interim ipsa nubere voluisset, est sufficiens causa: Cum enim periculum sit, ne hæc innupta remaneat, Pia Mater Ecclesia hanc, ut causam sufficientem consuevit admittere, quo possit nubere conjuncto, præsertim in gradibus remotioribus.

*Illustris Familia conservatio, & merita
Excellentia erga Eccle-
siam.*

23. Hæc, sufficientes etiam causæ sunt; bonum enim, & utile est Ecclesiæ, ut in ipsa conferentur Familiæ Illustris, & item ii, qui singularia obsequia ei præstant; remuneratio- ne non careant.

Infamia periculum, & scandala.

24. Si, per dispensationem contrahendi Matrimonium cum conjuncto, cesset periculum, quod fortè patitur foemina, ne remaneat diffamata, vel cessent gravia scandala, sufficiens erit causa. Diffamata remaneret, si illa fuisset cognita à consanguineo, vel affini, vel ex frequenti conversatione orta fuisset copula suspicio. Licet hæc posterior minor sit causa, & cum aliqua alia regulariter conjungenda. Scandala sequerentur, si probabiliter peccatorum periculum adesset, ut, si separari vir, & mulier non possent, unde esset incontinentiæ periculum, vel timor esset, ne perseverarent in concubinam, &c. Vide Sanchez.

*a Sanc. l. 8
d. 19. n. 10*

Larga Eleemosyna.

25. Summus Pontifex aliquando dispensat in impedimentis, de quibus loquimur, solum ex eo, quod erogetur larga eleemosyna, quam ipse Pontifex applicat operibus piis, & tunc dicitur dispensatio concedi ex nulla causa. Intellige ex nulla causa intrinsecè pertinente ad Matrimonium, nam carerum jam adest causa extrinseca, nempe ipsa eleemosyna.

26. Quoniam verò id solet concedi divitiis, vel nobilitate præditis; nota Tridentinum *b* velle, ne concedatur dispensatio in secundo gradu consanguinitatis, vel Affinitatis ex copula licita, nisi magnis Principibus. Nomine autem Principis Sanchez apud d. 33. n. 44. comprehendit omnes Titulos; Henricus d. 19. n. 2. comprehendit omnes personas opulentas, vel præcipuas, ita praxi interpretante rigorem e Henr. l. illum Tridentini.

27. Nota item per hanc occasionem, esse nobilem, verificari, si nobilitas sit ex par-

te Patris, *f* non verò ex parte Matris solius. Esse ex principalioribus verificari, si sit valde *g* potens, & dives. Esse denique ex Magistratibus, qua ratione verificetur vide Sanchez, *b* & Conradum. *i* Præterea idem Sanchez. ibidem explicat: quantum differat, si in Brevi Dispensationis dicatur: *Qui ut asseris, nobilis existis*: ab illo: *Qui, ut asseritur, nobilis existis*: Vide etiam infra c. 12. c. 2. §. 5. num. 3. Nota denique, esse ex honestis familiis, verificari, si familia nullo turpitudinis vitio laboret, & sic in praxi videtur Conrado, *k* posse servari.

CAPUT VIII.

Quandonam Dispensatio est subreptitia, atque adeò invalida?

1. **S**I in libello, quo Oratores, id est, Dispensandi rogant Pontificem, ut dispenset in aliquo impedimento (idem dic in petitione cujuscunque gratiæ à quocunque Principe, &c.) sive data opera, sive per errorem taceatur aliquid, quod erat exprimeandum, vel proponatur aliquid, quod non ita se habet, sicuti proponitur; gratia, seu dispensatio sic concessa dicitur subreptitia, seu, quod pro nobis idem *l* est, obreptitia. Illa dicitur taciturnitas veri, hæc fallitatis expressio, utraque nullam reddens, ipso facto, juxta mox dicenda, dispensationem, seu gratiam. Gratiam, inquam, nam, ut Rescripta Justitiæ, vitio subreptionis infecta nulla sint, debet præcedere exceptio partis Cujus diversitatis rationem asserit, explicatque rectè Sanchez.

2. Urautem explicetur, quandonam hoc vitium subreptionis adsit; præmitte, causam, ob quam movetur Pontifex, seu Princeps ad aliquam gratiam concedendam, vel esse *m*alem, vel esse impulsivam.

3. Finalis, quæ etiam dicitur motiva in casu nostro est illa, qua non existente, non concederetur gratia, vel concederetur cum aliqua moderatione e quando enim gratia cum aliqua moderatione conceditur, jam absolute non e conceditur ea, quæ

4. Impulsiva est illa, qua non existente,

con-

a Sanchez. l. 1. c. 2. nu. 8. Sum. de Voto. l. 6. d. 27. n. 11.
 concederetur a quidem gratia, & quidem sine limitatione, sed non tam facile, tam promptè, tam citò.

His ita explicatis Regula Generalis est, ut, si subreptio sit circa causam finalem, hoc est, si Princeps motus fuit ad concedendam talem, vel tantam gratiam ex ea causa, quæ verè non existit, gratia sit nulla: Si verò sit circa causam impulsivam, hoc est, si Princeps ex ea causa, quæ verè non existit, motus solum fuit ad facile, vel citò dandam, valida sit gratia.

5. Adverte tria. Primò, hic locutionem esse de veritate, & falsitate pertinentibus ad gratiam; si enim ad gratiam per se non pertineant, nec connexionem cum gratia, quæ petitur, habeant, illam non vitiant. Exempla duo solent afferri.

Aliquis Clericus malis imbutus moribus petit Beneficium Ecclesiasticum ab Episcopo, tacens ejusmodi suos improbos mores, & fortè Concubinatum, quæ si scivisset Episcopus, Beneficium ipsi non contulisset; contulit tamen, & profectò validè. Rursus Quidam verè pauper postulat à te stipem, cum sit homo improbus, & fortè hæreticus; hæc tamen ipse nequaquam patrefacit, Eleemosynamq; à te recipit, validè recipit, quamvis, si tu no visses eum, esse hæreticum, omnino retulisses. Ratio autem horum est, quia, tum illius Clerici, tum hujus pauperis delicta, & mores, per se non pertinent ad Beneficium, vel eleemosynæ concessionem; collatio enim Beneficii solum per se respicit habilitatem; eleemosyna indigentiam personæ. Simile quid igitur in casu nostro.

6. Secundò. Quando jus requirit, ut in concessione alicujus gratiæ exprimatür aliqua rei circumstantia, vel qualitas, hæc profectò, si non exprimatür, etiam si levis momenti sit, subreptitiam facit, atque ad cò nullam gratiam. Ita colligunt Doctores b' ex sacro *Castrop. T. 1. c. 1. n. 13. c. Textu, in quo pronunciatür subreptitia concessio beneficii, quia impetrans tacuit, se Tr. 3. d. 6. habere Beneficium exiguum, quamvis, si p. 16. §. 4. Pontifex id scivisset, cum eadem ferè facilitate illud aliud concessisset. Sed, quia id erat c. S. mo. explicandum ex Jure, nunquam re ipsa Pontifex concedere, sine illa expressione præsumitur.*

7. Tertiò. Si silentium alicujus veritatis sit solum causa impulsiva concedendi gratiam,

non obstat validitati, quando bona fide illa veritas tacetur, ut omnes docemus. At nec obstat, quando mala fide, hoc est, quando eadem solum impulsiva tacetur consuleò, ad evitandam difficultatem concessionis à Principe impetrandæ, docet Sanc. d

Hæc breviter de his universaliter dicta sufficiant; Nam, quæ in particulari jamjam dicetur in nostra materia Dispensationum matrimonialium, sive de Taciturnitate veri, sive de Expressione falsi, rem totam, clarius explicabunt.

d Sanchez l. c. nu. 74.

CAPUT IX.

Taciturnitas veri, quando nam in particulari vitiat Dispensationem?

1. **N**ullo expeditioni modo huic titulo fieri satis potest, quàm ea percurrendo, de quibus in nostra re solet esse dubitatio; quod jam aggredior sigillatim.

§. I.

Quando tacetur repulsa, aliàs data.

2. **T**itius rogavit Pontificem, ut dignaretur, concedere Dispensationem, qua possit ducere v. gr. consanguineam. Pontifex abnuvit, repulitque Oratorem. Jam, si rursus velit Titius rogare Pontificem, opusne habet hujusmodi repulsam exponere, immò, & repulsas, si pluries oravit, & repulsus pluries fuit, ne Dispensatio fortè concedenda, sit subreptitia?

Respondeo, nequaquam e id opus esse, e *Sua. de leg. l. 2. c. jus ullum facit, neque contra stylum Curia; 22. Sanc. l. & ex alia parte jam tota, integraque causa 8. marr. d. Pontifici aperitur, ut suppono, quam solam 22. nu. 14. respicit Pontifex, nihil laborando de data Castrop. T. repulsa. Idem dic de aliis Principibus, ad 1. ar. 3. d. 6. quos pertinet gratias concedere, idque etiam, p. 16. §. 4. si nova causa non superaddatur, quicquid n. 1. Dian. dicat Menochius. f Neque enim verum est, p. 8. tr. 3. quod ipse assumit, nempe Pontificem, seu ref. § 4. a Principem, si recordaretur repulsa, gratiam *lios citans, non concessurum, non, inquam, verum est, f Menoch. quin immò præsumendum est, concessurum apud Säch. facilius ex multiplicatione precum, quibus l. c. majus Oratoris desiderium, & fortè major necessitas indicatur.**

Vv 3 3. Quid

3. Quid, si Superior, v. g. Pontifex negavit gratiam? Possumne tacendo repullam Superioris, exposcere eandem ab Inferiore v. g. ab Episcopo in iis casibus, quibus potest, & Inferior?

a Suar. Respondeo. Potes, a quia militat eadem ratio numero præced. dicta. Scio id negari à Sanchez, b quia (inquit) Superior per illam repullam tollit potestatem ab Inferiore, quod d. 24. n. 5. ad eandem gratiam: Scio, inquam, hoc, sed certè id gratis videtur dictum.

4. Multò magis Inferior poterit dispensare (sanè ex causa) in iis, quæ ipse potest, licet sciat Superiorem non solere, nec velle in illis dispensare: id, quod idem Sanchez negare non potuit, quia multò minus præsumitur Superior in iis ab Inferiore potestatem tollere.

5. Quod dictum est, extende (ut id hac occasione scias) ad ceteros Superiores Regulares: neque enim ex eo, quod licentiam mihi Religioso alter Superior, sive æqualis, sive major denegavit, obligor eam repullam exprimere alteri æquali, vel Inferiori, ut licentiam eandem mihi concedat. Quod, si in Regulis Societatis Nostræ dicatur, ut subditus passus repullam, eam, & ejus causam explicet alteri Superiori, si ab eo eandem postulat, consilium, id est, & directiva instructio, non autem forma ad invalidandam licentiam, ut signatè pro nostra Societate docet Bardi, c in selectis.

e Bard. in selec. l. 6. q. 12.

§. II.

Quando tacetur Dispensatio, aliàs concessa.

1. Hic sermo est, quando secunda Dispensatio, quæ ponitur, est in eadem materia. Si enim in diversa, omnes d convelegib. l. 6. niunt, opus non esse, meminisse prioris. Fac c. 23. Sanc. v. g. te impetrasse dispensationem illegitimi l. 8. matr. Natalis ad Beneficium acquirendum, deinde d. 22. n. 5. verò velis obtinere dispensationem Voti Religionis assumendæ, quod tu fortè emiseras, Castrop. lo. non obligaris meminisse illegitimi Natalis dispensationem, cum hæc sit ab illa diversa, cit. n. 3. nec in ullo huic officere possit, illam tacuisse.

2. Rursus sermo non est, quando prior dispensatio fuit propter aliquem defectum nulla; hujus enim mentionem facere, quan-

do eandem impetrare validam velis, necesse non est; siquidem, si nulla fuit, nullum nunc effectum parere potest, juxta regulam Juris; f nec enim præstat impedimentum, quod de Jure non sortitur effectum. His habitis.

3. Statue Regulam hanc. Quoties cognitio concessæ in eadem materia dispensationis rationabiliter impediret dispensantè ad concedendam secundam dispensationem, toties ejus mentio fieri debet, quando hæc secunda petitur, ne gratia sit subreptitia: Quoties verò non impediret, non debet. Ratio Regulæ est, quia secus involuntariè concedetur gratia, atque ad eò nulliter. Tunc autem rationabiliter impedire censebitur, quando major est gratia, concedere posteriorem, posita concessione prioris, quam, hac non posita. Cujus ulterior ratio est, quia concedens, ut voluntariè concedat ipsam gratiæ substantiam, debet cognoscere g quantitatem gratiæ, quam concedit; in id enim, quod non cognoscitur, voluntas nostra ferri non potest.

4. Sed explicemus Regulam per exempla sequentia in re nostra, hoc est, in Dispensationibus matrimonialibus.

Exemplum primum. Antonius obtinuit à Pontifice dispensationem ducendi Bertam consanguineam, deinde vult ducere aliam consanguineam, nempe Catharinam, obligaturne priorem dispensationem exponere Pontifici, ut valida sit hæc posterior?

5. Respondeo, Si prior dispensatio, quoad Bertam, adhuc viget, quia v. g. Antonius mutato consilio vult aliam consanguineam v. g. Catharinam ducere, obligatur prioris mentionem facere, quia, ex Regula data, ejus concessio, dum adhuc viget, maxime impedit Pontificem, ne secundam concedat: nunquam enim ipse tam exorbitantem, & magnam gratiam concedere intendit, ut quis habeat potestatem, seu libertatem ducendi hanc, vel illam consanguineam.

6. Si verò prior dispensatio effectum habuit, & jam cessavit, (ut, si Antonius duxit jam Bertam, sed nunc est mortua, vel etiam, non quidem illam duxit, sed nunc pari modo est mortua, vel Professionem solemnem emisit, unde inepta est ad Matrimonium) non opus habet Antonius, petendo secundam dispensationem cum Catharina, prioris dispensationem

penfa-

penfationis meminiffe, quia cum illa jam ceffaverit, impedit non pre unitur Pontificem, ne ex nova rationabili caufa novam difpenfationem, quafi requifitam ab illa nova caufa, concedat; id enim non eft concedere plures difpenfationes fimul, fed pluries, difpenfationem, id eft, unam poft aliam, quod certe valde minus eft.

7. Inquires. In cafu, quo non ceffavit, & tamen fine ejus mentione impetretur fecunda, quandoquidem alterutra debet eſſe invalida, quænam illa erit, prior, an poſterior?

8. Refpondeo. Sanc. a putat invalidam fore priorem, quia Pontifex non intendit concedere poſtiorē, niſi priore excluſa, quam item jam renunciat Antonius, dum poſtiorē petit.

9. Verum ego non video, qua ratione Pontifex excluſat priorem, dum illius non recordatur, cum ex alia parte gratis dices Pontificem habere univerſalem voluntatem non concedendi poſtiorē, niſi intelligatur eſſe ab ipſo excluſa prior. Nec item video, qua ratione illam renunciat Antonius, quia nullum actum renunciationis facit, immo

etiam ſi faceret, nulla eſſet renunciatio, donec à Pontifice acceptaretur, ut de omni ſimili renunciatio docet idem Sanc. b

10. Melius ergo Caſtopalao e cum aliis ſuſtinet, invalidam fore poſtiorē, quia nunquam Pontifex intendit poſtiorē concedere, quando perſiſtit prior, ne tantam concedat libertatem, &c. ut dictum num. quinto.

11. Exemplum ſecundum. Titius impetravit difpenſationem de impedimento criminis ob uxoricidium. Deinde, commiſſo iterum eodem crimine, petit ſimilem difpenſationem de ſecundo uxoricidio, obligatum nẽ mentionem facere prioris difpenſationis?

12. Refpondeo. Obligatur ad ſub pœna nullitatis poſterioris difpenſationis. Ratio eſt, quia prior impedit Pontificem, ne ſecundo delicto gratiam concedere, quam primo. Unde, ut videatur, an Pontifex verè velit concedere iterum, debet internoſcere, an antea, quid ſimile conceſſerit. Nam rectè monet Textus e Remiſſionem venie crimina, niſi ſemel commiſſa, non habeant. Intellige in ordine ad forum externum, & ad has extrin-

secas gratias à Principe concedi ſolitas: aliud enim eſt coram Deo pro verè pœnitente.

13. Filiucius, ſ postquam data doctrina meminit, qua ſcilicet difpenſatio prioris delicti explicari debeat in petitione poſterioris, addit hæc verba: (ſed hoc non puto receptum.) Certè voluiſſem, ut non tam jejune id dixiſſet, ſed confirmari validius, ut ego poſſem à mea reſolutione, aliqua tandem motu ratione, diſcedere.

14. Exemplum tertium. Sejus ligatus Voro Caſtitatis obtinuit difpenſationem, ut poſſet Matrimonium contrahere ſemel tantum. Contraxit: ſed mortua uxore, vult iterum uxorem ducere, & quia Vorum rediit, debet petere novam difpenſationem. Inquiro, ut hæc nova difpenſatio non ſit ſubreptitia, debetne mentionem facere prioris?

15. Refpondeo cum Caſtopalao, g eſſe g Caſtop. valde probabile, nequaquam debere. Ratio ducitur ex dictis n. 6.

16. Exemplum quartum. Cajus obtinuit difpenſationem ducendi quandam ſuam conſanguineam, ſed nunc dubium, ſeu ſcrupulus illi ſuboritur, an ea difpenſatio ſit, omnibus expenſis legitima, quare ſupplicat denuo, ut ſibi diſpenſetur à Pontifice pro eadem conſanguinea, debetne prioris difpenſationis meminiffe?

17. Refpondeo. Non debet, h quia, ſi prior eſt valida, poſterior non eſt neceſſaria; ſi autem eadem prior eſt nulla, cum nulla nullum effectum habeat, perinde eſt, ac ſi impetrata non fuiſſet. Addit Sanc. i præſertim, quando poſterior impetranda non eſt amplior, quam prior.

§. III

Quando tacetur, plura ſubſeſſe impedimenta.

1. **P**Luribus impedimentis laborat Cajus, ne poſſit ducere Cajam: Eſt enim illius conſanguineus, eſt illius affinis, Voto item Caſtitatis aſtrictus, vel etiam habet impedimentum Criminis, vel eſt ex duplici ſtipite conſanguineus, vel ex duplici capite affinis, &c. Et interrogat, an ſimul hæc impedimenta proponere debeat Pontifici, an ſatis ſit de illis ſigillatim cum Pontifice agere, & diſtinctas obtinere de ſingulis difpenſationes?

Reſpon-

Respondeo. Probabilior em sententiam vocat Sanc. *a* quæ sustinet, satis esse sigillatim, quia nullibi imposuitur hoc onus exponendi simul omnia, cum satis sit, afferre causam, quæ persuadeat circa unam dispensationem, & hanc obtinere, & sic de aliis separatim, sicuti potest obtineri, & haberi Absolutio unius Excommunicationis, relicta alia, quam quis fortè etiam habet.

b Sanc. l. c. n. 2. Castrop. l. c. n. 11. Suar. de legib. l. 6. c. 24. Pont. l. 8. c. 17. §. 4. G. Hurt. d. 29. diff. 6. Laym. Santay. ell. Dian. ap. Avers. q. 19. sec. 5. Ver. Opport.
2. Communior tamen, & probabilior *b* sententia, & ab ipsa praxi ut habet Castropalaus, firmata docet, opus esse, ut exponantur omnia: nempe, ut Pontifex cognoscat qualitatem, & quantitatem gratiæ, quam concedit, ut nuper in simili dictum est. Non est igitur ratio, quasi non possit concedi una dispensatio sine alia; potest enim, sicuti de Absolutione excommunicationis dictum est, sed propter rationem jam dictam, cum certum sit, longè majorem gratiam fieri uni tibi, si Pontifex duo, vel tria impedimenta auferat, quàm si unum. Quare, si ex ignorantia non omnia exponantur, siue impedimenta non omnia sint vel dirimentia, debebunt simul Pontifici proponi.

3. Prædicta communis sententia temperatur tribus modis; Nam Primò, si unum impedimentum v. g. consanguinitatis, debet quidem à Pontifice dispensari, sed aliud potest alia via tolli, quam per dispensationem Pontificiam, quale est Votum Castitatis simplex, quod si non fuit post pubertatem ratificatum, potest per irrotationem à parte tolli, vel quale est impedimentum à sponsalibus, quod potest mutuo consensu sponzorum auferri) tunc non erit tibi necesse hoc impedimentum alia via amovibile manifestare Pontifici; poteris enim consanguinitatem solam exponere, de quæ illa dispensationem obtinere, deinde verò, (poteras, & antea) Votum, vel sponsalia illis aliis viis à te tollere.

4. Quod, si velis, ut utrumque impedimentum tibi Pontifex dispenset, utrumque simul aperire debes juxta nostram sententiam probabilior em nu. 2. explicatam. Et vides rationem? Ut utrumque dispenset Pontifex (quæ est Major gratia) debet cognoscere simul utrumque, quo scilicet videat, an tantam gratiam velit concedere. At, quando ipse unum tantum impedimentum dispensat (aliud enim alia via atius à te tollit) satis est, si

unum ipse cognoscat, quia ipse unam gratiam facit.

5. Scio, eundem Sanc. *c* docere; quando unum impedimentum est Votum, & aliud est alterius generis v. g. consanguinitatis, te posse separatim à Pontifice obtinere dispensationem Voti, non facta mentione consanguinitatis, & deinde obtinere dispensationem consanguinitatis, non facta mentione Voti, sed non contra, prius dispensationem consanguinitatis, & postea, Voti.

6. Scio Castropalaum *d* distinguere, & docere, quando dispensatio unius impedimenti habet alium effectum, quàm habitum personam reddere ad Matrimonium, (qualis est dispensatio Voti Castitatis, quæ habet alios effectus v. g. non peccare contra Religionem fornicando, &c.) posse, tacito altero, separatim prius Voti dispensationem obtinere, & deinde dispensationem consanguinitatis, at non contra, prius consanguinitatis, & deinde Voti, quia dispensatio consanguinitatis tendit ad faciendam habitum personam ad Matrimonium, & ad nihil aliud, seu nullum alium effectum habet, nisi personam habitam ad Matrimonium facere.

7. Scio Coninck *e* alio modo distinguere, ac dicere, quando duo, vel plura impedimenta sunt, quodammodo ejusdem rationis facientia Majorem indecentiam in Matrimonio, ut sunt duæ consanguinitates, vel duæ affinitates, vel altera consanguinitas, altera affinitas, &c. Debere simul exponi Pontifici: At verò, quando sunt diversa omnino rationis, qualia sunt cognatio, & Votum, non esse necesse simul exponere, nam, vel unius, vel alterius dispensatio (ait) obtineri, tacito altero ex his, poterit.

8. Scio, inquam hæc, quæ distinctius apud eosdem legi possunt, sed ego tibi, Lector, proposui viam tutam, & minus scrupulis obnoxiam, nempe, quando impedimentum, quod potest alia via tolli, illa alia via tollere intendis, non obligatis illius mentionem facere, at quando intendis, ut eadem via, id est, ut idem Superior utrumque tollat ad finem contrahendi Matrimonium, certè obligatis. Et ratio est jam dicta, quia tunc Superior majorem, & ampliore gratiam concedit.

9. Temperatur Secundò, prædicta communis sententia. Nam, si fortè unum impedimentum includitur in alio, sufficere, si si; solum

Solum hoc aliud explicetur: sed adverte, id in uno tantum casu posse contingere, ut cum Sanc. rectè notat *Aversa n.* nempe, si ualobores impedimento publicæ honestatis cum Berta v. g. ex eo, quòd habuisti Matrimonium ratum, vel sponsalia cum ejus olim vivente Sorore, & deinde exponas Pontifici aliud impedimentum affinitatis, quod cum eadem Berta contraxisti ex eo, quod Matrimonium consummasti cum eadem ejus Sorore. In hoc ergo unico casu satis erit, exponere Pontifici hoc impedimentum affinitatis ex consummato Matrimonio surgens, quia in hoc includitur dictum impedimentum ex Matrimonio rato, & ex sponsalibus, quæ certè supponuntur, præcessisse ad Matrimonium legitime consummatum. Quare, dum Pater illi dispensat, dispensat, & huic, & quando committit alicui, ut dispense in illo, committit, ut, & dispense in hoc. Alium casum similem non inveniri idem docent, nisi velis huc reducere, quando unus gradus conjunctionis includitur in alio. De quare infra c. 9. §. 2.

10. Temperatur Tertio. Nam, si occurrat adesse in aliquo duo impedimenta, alterum occultum v. g. affinitatis ex copula fornicaria, vel crimen, alterum publicum v. g. consanguinitatis, tunc ex benigna Pontificis mente nolentis hominem sua occulta crimina publicè manifestare, satis erit, petere *h* publicè (quod solet fieri per viam Datarie) dispensationem impedimenti publici v. g. dictæ consanguinitatis, tacito occulto, & deinde, secretè, (quod fit per viam Pœnitentiariæ) petere dispensationem occulti, v. g. dictæ Affinitatis, vel Criminis: Sed adverte, Pœnitentiario narrari debere publicum impedimentum, addendo, vel de illo impetratam, vel impetrandam esse ab eodem Summo Pontifice dispensationem.

§. IV.

Quando tacetur, Matrimonium fuisse contractum cum impedimento.

Petrus contraxit Matrimonium per verba de præsentibus cum Maria ejus consanguinea, quare nulliter contraxit. Nunc, si ante consummationem, si postea, (quo pacto commisit incestum) pollicitus à Pontifice *Tamburinus de Sacramentis.*

dispensationem hujus impedimenti, obligaturne exponere, se cum dicto impedimento contraxisse, vel consummasse?

2. Respondeo. Si cum scientia impedimenti contraxit (idem dic, si contraxit cum quocunque alio impedimento, ut putat *Aversa c.* cum Sanc. *d.* quicquid contrarium *c. Aversa* sentiat Henricus *e.*) debet exponere, sic se *l. c. sec. 6.* contraxisse, vel consummasse, secus nullam dispensationem recipiet. Ratio est, quia Tridentinum *f* monet Pontificem, ne in hoc casu *25. n. 24.* si dispense, (hoc est, ut difficulter dispense) *Et alibi.* ad puniendam malam fidem ejus, qui sic *c. Henr. II.* contrahere præsumpsit. Propter eandem rationem, si quis Matrimonium contraxisset *f. Trid. sess.* cum impedimento cognito, (quale etiam est *24. c. 5. de* impedimentum absentie Parochi, & Testium) *Ref.* sub spe facilioris dispensationis, debet etiam hanc spem declarare, quia multò magis Tridentinum vult, ut in eo casu non dispense. Et nota, explicandam Pontifici esse rem, sicuti se habuit, hoc est, malam fidem fuisse ex parte utriusque conjugis, vel fuisse ex parte unius tantum. Lege *Aversam*, *g* quicquid in *g. Aversa* nuatur in oppositum apud Dianam *h* ubi *l. c. Ver. Ac* multa ad rem hanc. *si ex duob.*

3. At verò, si quis dictum Matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit bona fide cum ignorantia impedimenti, poterit ejusmodi contractionem tacere, quia ejusmodi Matrimonium bona fide contractum dispensationi non nocet, nec difficiliorem eam reddit; immò, quia reddit faciliorem, consilium tibi do, ut illud exponas, nam sic facilius gratiam impetrabis. Verum adverte; Primò, quando ignorantia fuit crassa, quamvis sine temeritate, non posse te exponere positivè Matrimonium bona fide contraxisse; id enim tunc falsum esset, sed solum tibi nunc concederetur, posse negativè te habere, hoc est, te posse tacere, quia verè tunc non fuit contractum cum scientia, & præsumptione, quam præsumptionem, ac temeritatem vult punire Tridentinum.

Adverte Secundò, idem Tridentinum *i* *Trid. sess.* velle, ut, qui Matrimonium contraxit cum impedimento dirimente, non præmissis denunciationibus, etiam si impedimentum is ignorasset, isdem subiciatur pœnis. Quare is explicare debet nullitatem sui Matrimonii; quia, neglexisse denunciations, difficiliorem tunc reddit dispensationem. *de Ref. matr. Aversa l. c. inini.*

Xx

§. V.

§. V.

Quando tacentur Qualitates extrinsecas.

I. **A**Ntonius, & Antonia, sive divites, sive inopes, sive nobiles, sive ignobiles, sive vidui, sive non vidui, similesque qualitates Matrimonii extrinsecas habentes, necessitatemne habent eas explicandi, quando aliquam dispensationem à Pontifice expolcunt?

2. Respondeo, quamvis interdum consulum sit, eas explicare ad facilitandam dispensationem, tamen non ex obligatione, quia illarum noticia, vel ignorantia non nocent dispensationi.

3. Excipit viduitatem ex parte fœminæ a Pont. l. Pontius; ã notat enim, fœminam viduam, præsertim habentem filios, debere manifestare, se esse talem, si petat dispensationem nubendi v. g. cum consanguineo, vel affini, quia Pontifex dispensando maximè intendit favere fœminæ, ne inupta remaneat, quam miserationem non habet respectu viduæ, de cujus secundis nuptiis jura nihil laborant.

4. Adverte tamen, quamvis ex te non obli geris, explicare tuos titulos, tuas divitias, inopiam, nobilitatem, ignobilitatem, &c. tamen, si de his interrogeris, sive tu, sive tuus Procurator, debebis omnino veritatem aperire, ut nempe Datarius arbitretur quantitatem Compositionis. Qui sint nobiles, & similia, satis indicavi supra c. 7. nu. 26.

§. VI.

Quando tacentur ipsi individuales gradus, vel similia pertinentia ad consanguinitatem, vel Affinitatem.

1. **I**ndicavimus non multo antea, debere explicari, non solum impedimenta diversa specie, v. g. an sit impedimentum ex consanguinitate, an ex Affinitate, an ex crimine, an ex Voto, &c. sed etiam, an sint diversa veluti numero, an scilicet sit consanguinitas in secundo gradu, an in tertio, &c. Adde nunc, debere etiam explicari, an sit unica conjunctio, an multiplex ex diversis stirpibus, id est, tum ex parte patris, tum

matris, vel avi, vel aviæ, &c. An sit publica honestas ex Matrimonio rato, an ex sponsalibus. An conjunctio sit per lineam rectam, an per transversalem, & an sit spiritualis, & quænam, Paternitas scilicet, an Compaternitas, quas b supra explicuimus. Quod autem hæc conjunctio sit ex Baptismo, vel ex Confirmatione: non est obligatio explicandi, quia ex utroque Sacramento paritur eadem conjunctio.

2. In sola Affinitate ex copula fornicaria fortè non esse necesse explicare, an sit per lineam rectam v. g. per copulam habitam cum matre ejus, quam ducere vis, an cum Sorore, indicare videtur Sanchez, sed quia, ob majorem peccati enormitatem, difficilior tunc est dispensatio, explicari debere, colligi potest ex dictis §. 2. numero tertio.

3. Præterea, si velis ducere Bertam v. g. cujus Sororem, v. g. Mariam cognovisti, una est Affinitas, etiam si Mariam centies cognoveris: At, si cognovisti duas v. g. Bertæ Sorores, v. g. Mariam, & Agatham, quamvis semel tantummodò singulas, sanè contraxisti duas Affinitates speciatim d explicandas, licet sint in eodem gradu.

4. Atque ex priorè parte hujus dicti sit, ut si tu supplicasti Pontificem pro hoc impedimento exortè ex copula fornicaria habita cum unica Sorore Bertæ, quam intendis ducere, Pontifex autem, ut consuevit, committat Delegato, ut expediat dispensationem, tu verò ante Dispensationis expeditionem iterum, iterumque cognoscas eandem Sororem, sit, inquam, ut adhuc possit Delegatus dispensationem validè expedire, quia per iteratas copulas nova non insurgit Affinitas. At, si Delegatus jam dispensavit, postea verò tu eandem Mariam, ante Matrimonium sitè ininitum, cognoscas, sit, ut contrahas omnino novam Affinitatem à Pontifice necessario de novo d dispensandam, nam prior ablata jam fuit per dispensationem, quare nunc de novo alia consurgat necesse est.

§. VII.

§. VII.

Quando taceatur gradus proximior.

1. **A**loysius, & Aloysia sunt consanguinei, (idem dic, si sint Affines) cum gradu secundo in tertio, vel tertio in quarto, &c. obligaturne, non solum explicare gradum remotiorem (propter quem solum requiritur dispensatio; quia ille est, qui constituit gradum conjunctionis, ut supra vidimus (qui locus omnino est recolendus) verum etiam gradum proximiorum, si forte petant dispensationem ad Matrimonium inter ipsos contrahendum?

2. Respondeo. Quod obligentur in consanguinitate, & Affinitate ex copula licita non est dubium, quia sic statuerunt Gregorius XI. Clemens VII. Pius IV. & Pius V. Dixi (ex copula licita) nam, quando petitur dispensatio in solo foro Conscientiæ Affinitatis ex occulta copula fornicaria, valere illam, quamvis gradus propinquioris mentio non fiat, dummodo non sit primus, nec esse necessarias literas declaratorias, monet rectè Sanc. *a* sed quaeritur Primò, An obligentur sub pœna invaliditatis; Secundò, an saltem sub pœna peccati.

3. Quoad primum, quando sive per ignorantiam, sive per malitiam, sive bona, sive mala fide tacitus fuit proximior gradus, qui sit primus, esset invalida dispensatio, & invalidè à Delegato etiam ignoranter procedente, ea concederetur: At in casu, in quo taciti fuerint proximiores gradus, qui sint alii à primo, esset valida, sive proximior sit vir, sive femina, ut contra Sanc. & Molinam rectè probat Pontius. *b* Ratio horum satis illa efficax est, quia expressè ita decrevit Pius *c* V. revocans Decretum Pii IV. quo sub clausula irritante volebat, semper quæcumque gradum proximiorum esse Pontifici proponendum.

In hoc Pii *v*. motu duo notant rectè idem Pontius, *d* aliique. Primò, Pontificem loqui tantum in consanguinitate, & Affinitate, unde, & in affinitate orta, sive ex copula licita, sive illicita, quando, pro illicita fortè publica, petitur dispensatio in foro externo; non tamen loqui in publica honestate ex Matrimonio rato, in qua sufficit explicare gradum remotiorem.

Secundò, eundem motum non habere locum, cum gradus remotior est extra quartum; quia tunc non est necessaria dispensatio, ut declaravit Sacra Congregatio, &c.

4. Jam verò, praxis hodie est, ut si impetres à Pontifice dispensationem ducendi v. g. Aloysiam tibi conjunctam secundo in tertio gradu, ipse Pontifex non committat Delegato, ut dispense in dicto secundo gradu, sed, ut dispense in tertio gradu, & declaret, ejusmodi Matrimonio non obesse illum secundum: cujus declarationis commissio potest per literas Pontificias separatas dari, sed hodie communiter video, dari in ipso Brevis dispensationis.

5. Instas: Si alii gradus proximiores, præter primum, non obstant matrimonio, cur addenda est ejusmodi declaratio?

Respondeo. Ut obviam eat scandalo; cum enim nonnulli censuerint, ejusmodi alios proximiores gradus indigere dispensatione, voluerunt Pontifices, ne quis putaret, dispensatos in remotiori gradu nulliter Matrimonium inivisse, voluerunt, inquam, ut ejusmodi declaratio expressè fieret.

6. Quoad secundam difficultatem, quoad peccatum committatur, si dicti gradus proximiores; Præter primum, taceatur, Dico duo, alterum de Delegato, alterum de ipsis Oratoribus dispensandis.

Nam, si Delegatus, seu executor, cui commissa est expeditio dispensationis, adverteret, seu sciret; Oratores exposuisse, sive bona, sive mala fide, solum gradum remotiorem, tacuisse autem proximiorum, peccaret *e* mortaliter, exequendo eam dispensationem, quia *de Dispens.* ipse, qui operatur in foro externo, debet se conformare voluntati Pontificum, qui saltem pro foro externo statuerunt, ne concederetur dispensatio gradus remotioris sine declaratione prædicta, quoad gradum proximiorum.

7. At verò, si ipsi Oratores, petendo dispensationem remotioris gradus, taceant, etiam scienter, gradum proximiorum præter primum, puto probabile esse, non peccare mortaliter, si omni scandalo obvietur; tota enim illa declaratio, non nisi ad scandalum amovendum ordinata est, atque ad eò pro foro externo, non autem pro interno, quando dictus gradus proximior esset fortè occultus, vel alia viâ posset obviari scandalo, dando

notitiam Decreti Pii V. declarantis, illos proximiores à primo nihil officere Matrimonio.

a Sanchez 8. Hanc doctrinam habent Sanc. *a Pontius*, *b Averla*, *c* quia obligatio hæc tota quantà, quanta est, fundatur, ut diximus, adæquate in scandalo: quare hoc remoto, non apparet, unde peccatum mortale defumi possit. Addit insuper Pontius *d* contra Sanchez, id, quod dictum est, intelligi eodem modo, tum de mari, tum de fœmina.

19. sec. 5. 9. Inquirer Curiosus Sacrorum Textuum, *Verf. Sep- timo*, *Chc.* si valida est dispensatio tacito gradu proximioris, præter primum, Cur Urbanus VIII. *d Pont. l. c.* per literas in forma Brevis, quas affert Barbo- *n. 27.* *e Barb. in* sa, *e* declarat, nullum fuisse Matrimonium duorum, qui solam perierant, & obtinuerant dispensationem pro tertio gradu consanguinitatis, cum tamen ipsi essent conjuncti in secundo cum tertio?

Respondeo. Hujus difficultatis Barbofa loc. cit. fatetur ingenuè, se nescire solutionem. Ita etiam mihi respondit quidam Doctus Theologus à me de hac re quid sentiret, interrogatus, addens, & quidem meritò, standum nihilominus nobis esse datæ hæctenus Doctrinæ, pro qua stat Decretum Generale, & publicatum Pii V. Profectò, cum non sit credibile, Urbanum VIII. per literas privatas voluisse abrogare dictum Generale Decretum, mihi videtur, esse putandum, in memoratis privatis literis aliquem irrepsisse errorem, à Ministris commissum.

§. VIII.

Quando taceret copula incestuosa inter dispensandos habita.

1. Sensus questionis est, an incestus, quem forte commiserunt inter se Oratores petentes dispensationem (quod antea erat impedimentum solum impediens, hodiè verò, ut supra vidimus, nullum impedimentum est) an, inquam, ejusmodi incestus, si non tanquam illi dispensandum sit, sed propter alias causas, sit Pontifici proponendus, ut valida imperetur dispensatio ab ipsis, qui sunt consanguinei, vel affines, ad finem inveniendi Matrimonium?

Dico (ad finem inveniendi Matrimonium) nam, si Matrimonium contraxerunt, multo

magis, si consummarunt, non præmissa Consanguinitatis, vel Affinitatis Dispensatione, tunc incestum hunc esse exponendum, certum est, & nos diximus supra §. 4. Põmò Celebris est præsens quaestio, & duplex circa illam sententia est.

2. Prima, Quam sequitur Pontius, *f Pont. l. c.* aliiq;e, dicit prædictos non obligari ad copulam, vel copulas manifestandas, etiam sub spe facilioris dispensationis, inter se habitas, nec ob tale silentium invalidam reddi dispensationem. Fundamentum est duplex.

Primum, quia nullo jure requiritur ejusmodi incestus expressio.

Secundum, quia argumenta secundæ sententiæ eam expressionem requirentis facile solvuntur, ut videre poteris apud eundem Pontium, & apud Esgundez, *g* qui, loquens de copula incestuosa occulta, sic primam hanc sententiam explicat. In hac opinione prima dicendum est, si copula occulta fuerit habita ante dispensationis petitionem, si ve post petitionem ipsius, si ve ante expeditionem Ordinarii, si ve post illam, non esse necessariò explicandam, nec vitare dispensationem, etiam si malitiosè, vel per ignorantiam fuerit suppressa. Hactenus ille.

3. Secunda, quam sequitur Sanchez, *h* aliiq;e docet prædictos, si habuerunt copulam (& quidem consummatam) debere omnino eam explicare, ut etiam spem facilioris dispensationis, si hæc adfuit, secus nullam fore dispensationem, si ve ex malitia, si ve ex errore, si ve ex ignorantia non explicetur. Fundamentum est item duplex.

Primum, quia ita est stylus Curia. Secundum, quia Pontifex aliquando interrogat, an intercesserit ejusmodi copula incestuosa, injungitq;e convenientem pœnitentiam, quod est signum, incestum, quamvis hodiè non sit amplius impedimentum, conjunctum tamen impedimento consanguinitatis, vel Affinitatis, difficiliorem reddere dispensationem, unde, & propterea debeat exponi.

4. Explicat autem Sanchez, aliiq;e hanc secundam sententiam. Primò, ut, si sit copula occulta, manifestetur solum Pœnitentiariæ, tacitis nominibus supplicantium. Secundo, ut hæc obligatio imponatur dumtaxat, quando copula est incestuosa ex parte utriusq;e, hoc est, quando uterq;e scit, se esse

esse consanguineos, vel affines. Tertio, ut item solum sit obligatio eam explicandi, quando copula præcessit supplicationem Pontifici factam, & quando præcessit executionem à Delegato, non verò, quando habita est post executam dispensationem, licet antequam Matrimonium de præsentì contraheretur, quia tunc cum præcesserit dispensatio, illa copula non est in rigore incestuosa. Quarto, non esse necesse explicare numerum copularum cum eadem fortè habitatum, quia hæc multiplicitas cum eadem non avertit novum impedimentum, juxta ea, quæ nos paulò ante a doctimus. Quintò, non esse necesse, explicare copulam habitam inter con-

At, quando Executor dispensat pro foro interno, ut solet esse Confessarius per Pœnitentiarum Delegatus; debet interrogare de copula occulta, & supplicantes fateri debent, eaque supposita, non poterit Confessarius dispensationem exequi, quod, si exqueretur, exqueretur nulliter, ut item nulliter daretur, si falso illam negarent supplicantes. Vide hæc latius apud Sanchez, & Castropalaum, aliosque citatos. Idem proportionaliter dic, quando adest clausula, dummodo non adfuerit spes facilioris dispensationis, de qua plura vide apud Dianam loco citato.

CAPUT X.

Expressio falsi, quando notata vitiat Dispensationem.

NUPER, s. post explicationem causæ finalis, & causæ impulsivæ, Regulam Generalem cognoscendi, quando notata vitatur gratia à Principe concessa, attulimus. Illam ergo præsentì argumento sic breviter applica. Nulla redditur dispensatio Matrimonialis ex falsitate, quam proponis, quando illam à Pontifice postulas, si falsitas est in causa finali, si vero in causa impulsiva, valida est. Recole omnino cætera ibidem dicta, quibus in memoriam redactis, discurremus per aliquos speciales casus pertinentes ad dictam expressionem falsi, ad quam etiam spectant ea, quæ fortè per errorem Pontifici proponuntur.

§. PRIMUS.

Quando falso proponitur Impedimentum unum pro altero.

ANTONIUS proposuit, se esse Bertæ affinem in tertio gradu v. g. cum esset in tertio gradu consanguineus, obtinuit ne validè dispensationem Matrimonii cum eadem Bertæ. Respondeo nequaquam: & g. univ. saliter scito, invalidam esse dispensationem, si unum impedimentum exponatur pro alio, quia cum hæc sint impedimenta diversa, nul-

Xx 3 la ap-

Supra §. 6. n. 3. b. Cast. lo. conjunctio legalis, vel spiritualis, vel conjunctio publicæ honestatis, quia hæc non est proprie incestus: ita illi. Sed debere explicari in hac sententia, putat Castropalaus, quia putat, esse proprie in specie incestus. Ex his sententiis priorum sequuntur Decretissimi & viri, & ipse Sanchez, quamvis sequatur posteriorem, fatetur tamen, esse hanc probabilem, saltem de copula occulta, & in foro interno. Posteriorem verò, quæ est communior, multò à plures amplectuntur ita, ut ego, sic concludam, sicuti concludit his verbis Fagundez loc. cit. Si meum iudicium expeditur circa has opiniones, dico, primam, quæ loquitur de occulta, & in foro interno, esse validè tractat. Probabilem, secundam probabiliorem, & ordinariè in praxi tenendam. Porro illud in omni sententia monendum; Si fortè Pontifex in literis, quibus ipse, & à Delegato committit dispensationem exequendam, explicite hanc clausulam inserat Dummodo copula non intercesserit, vel Dummodo non intercesserit sub spe facilioris Dispensationis, Executorem Dispensationis, debere omnino supplicantes interrogare, ipsosque teneri, verum respondere, alioqui nulla esset dispensatio, ut item esset nulla, si intercessisset copula, &c. Et ipse dispensaret. Addit tamen rectè Sanchez, e necessariam distinctionem. Nam, quando executor pro foro externo dispensat, non potest interrogare de copula occulta, de qua non adit infamia æquivalens semiplenæ probationi: quod si interroget, poterunt supplicantes negare sub apta æquivocatione, quamvis fortè adest aliqua suspicio de illa, nec per dictam negationem vitabitur dispensatio:

la apparet Pontificis voluntas in rescripto, per quam possimus colligere, ipsum dispensasse in impedimento, quod non fuit ipsi propositum: Excipi tamen hic potest, quod supra diximus in unico illo casu, quando illud unum impedimentum involvebatur a in alio.

2. Sup. c. 9. §. 3. n. 9.

2. Neque dicas, Pontificem, si scivisset, dispensasset, ne id dicas, inquam, quia conditio nihil ponit in esse, nisi purificetur. Cum ergo ea in hoc casu purificata non sit, quia Pontifex impedimentum verum nunquam cognovit, ideo remanet, impedimento verò non fuisse dispensatum.

h Dian. p. p. t. 10. de le. gb. ref. 36 V. Nota et c. p. 8. tr. 3. ref. 64. sine.

c. Conr. l. c. d. Portell. in Resp. mor. T. 2. casu 49. num. 2.

3. Diana b putat, executores posse validè expedire dispensationem consanguinitatis, licet in Brevi dicatur, Affinitatis, sed lege Conradum, e qui rectè illum impugnat. Portella d item est ex parte Dianæ, citatque pro se Bonacinam, sed sui dicti rationem non affert.

§. II.

Quando falso proponitur gradus conjunctionis, hoc est, unus pro alio.

1. Sed quid, si error, seu falsitas contingeret circa gradus ejusdem conjunctionis?

Respondeo cum necessaria distinctione; Si enim pro gradu proximior expressisti remotiorem, ut, si eras in secundo consanguinitatis, expressisti Tertium, invalida erit dispensatio; sic enim manifestè Pontifex non cognosceret quantitatem gratiæ, quam concederet. At, si contra, pro remotiore expressisti proximior, etiam advertenter, ut, si, cum esses in tertio, exposuisti, esse in secundo, probabile est, valere dispensationem, quia cum Pontifex intendat, tollere impedimentum, satis videtur tollere, dum illud tollit in eo strictiori gradu, in quo sine dubio imbibitur, qui minus strictus est. Quare in hoc non sequimur Conradum, g sententiam oppositam, licet, ut fatear, probabiliter.

g. Conrad. l. c. n. 94.

§. III.

Quando proponitur unica causa falsa.

1. Si unica causa dispensandi proponatur Pontifici, atque hæc sit usquequaque falsa, corrumpit omnino dispensatio; cum enim dispensatio semper detur ex causa, si hæc falsa sit, cum tunc nulla sit, dispensatio non datur.

2. Dixi (usquequaque falsa) nam posset esse ipsa falsa, sed motivum, quod apparet in illa posset esse verum ex alia causa non proposita. Proponis v. g. ut Pontifex dispense ad Matrimonium inter Antonium, & Antoniam, quia secus hæc ob carentiam dotis remaneret innupta; falsum autem est, eam carere dote; verum tamen est, eam remansuram innuptam, sed ex alia causa, quæ non fuit proposita, nempe v. g. ex deformitate, ex gradæva ætate, ex infamia contra ipsam exorta, vel ex simili alio defectu. Tunc ergo validanè est dispensatio.

3. Respondeo. Communis, & in praxi excipienda h opinio est, esse invalidam, etiam si per inculpatum errorem falsitas hæc contingeret. Ratio est, quia Pontifex movetur solum ex causa proposita, & ex illo motivo, quod relationem habet ad dictam propositam causam; non ergo ab illo motivo relato ad causam non propositam.

4. Confirmo Primò, à posteriori satis effaciter. Nam, cur tanta Doctorum, & Pontificum diligentia in proponendis, examinandis, & approbandis causis? Sanè sufficeret in supplicationibus sic semper ponere: *Supplicatur Sanctissimus Pontifex, ut dispense cum Antonia, ne innupta remaneat*, ut certè, ex aliqua tandem causa, remaneret. Confirmo Secundò, ex dictis in hanc eandem rem. i supra.

Quicquid igitur dicat Leander, & Martinus Sancti Joseph apud Dianam valdè, ut videtur, ad hanc sententiam propendentem, quem modo ipse idem, & modo nos citavimus pro nostra sententia. Sed certè, vel hic locus est bene explicandus, ne sibi Sanchez contradicat, vel ipse à nobis hac in re, ejus pace, non est approbandus.

§. I V. n. 29.

§. IV.

Quando ex pluribus causis propositis aliquis est falsa.

1. Distingendum hic est. Nam, quando præsumitur ex circumstantiis, à prudenti expendendis, Pontificè motum fuisse ex utraq; indivisibiliter lumpa, nulla est dispensatio, quia tunc corrumpitur veritas causæ Pontificem moventis. At verò, quando saltem una est vera, eaque ejus est generis, ut spectata ordinaria consuetudine, & praxi dispensandi, judicatur sufficiens causa motiva (nec solum impulsiva) ad dispensationem obtinendam, non vitabitur a fortè dispensatio quavis alia sit falsa, quia tunc jam adest sufficiens causa.

Exemplum. Proposuit Curialis duas causas, alteram, quia cum prædicta Antonia copulam habuit Antonius consanguineus; alteram, quia eadem diffamata est in Civitate ob suspicionem copulæ. Certè existente veritate dictæ suspensionis, & diffamationis, quamvis falsum fuerit, intercessisse copulam, valida fortè erit dispensatio; quia prædicta diffamatio solet esse sufficiens causa ad dispensationem. Dixi bis (fortè) propter dicenda mox n. 3.

2. Adverte diligenter duo. Primò, invalidam fore dispensationem, si aliud ex circumstantiis colligatur. Exemplum sit illud, quod affect Corduba apud Dianam. b Semel negavit cuidam Pontifex dispensationem ob illam causam suspensionis copulæ: Curialis autem, ut dispensationem obtineret, addidit falso, adfuisse copulam: undè concessa fuit dispensatio. Ajo, illam invalidè fuisse concessam, quia clarè colligi debuit, Pontificem ad solam copulam attendisse, cum repulisset jam illam aliam, nempe copulæ suspensionem.

3. Adverte Secundò, cum Castropalao, o semper scrupulosum esse, velle sustinere vaio-rem dispensationis in casu veritatis unius, & falsitatis alterius causæ. Ratio est clara, quia quisnam potest, etiam probabiliter, scire, Pontificem, cui proponuntur duæ causæ, altera vera, altera falsa (præsertim, quando gravior est falsa, quamvis alias sufficiens) quis, inquam, sciet, Pontificem absolutè motum fuisse à vera, non autem à falsa? Solum igitur tunc veram esse doctrinam num. 1. datam ego, & Castropal. & fortasse etiam Auctores

modo pro ipsa citati, judicabimus, quando illa causa falsa proposita, est de re extrinsecè pertinente ad materiam dispensationis, & quæ Pontificem ad illam dispensationem concedendam, movere non soleat, quod est dicere, quando prudenter judicatur, falsam esse solam causam merè impulsivam.

§. V.

Quando dua simul dispensationes petuntur, altera cum causa vera, altera cum falsa.

1. Tertius duo à Summo Pontifice postulavit, alterum, ut Votum suæ Castitatis dispensaretur, alterum, ut posset consanguineam ducere, pro Voto autem allegavit causam mendacem, veram pro consanguinitate; Quoniam vero utramq; dispensationem obtinuit, nunc querit, an utraque sit invalida, an solum prior? Et idem querit potest, quando pro una dispensatione tacuit, quod erat necessarium ad substantiam dispensationis, pro alia explicuit?

2. Respondeo, Si dolosè se non gessit, sed per solum errorem, seu ignorantiam non valde crassam, Titius falsam rationem pro Voto assignavit, d erit valida dispensatio pro d Cast. l. consanguinitate, quia non est ratio cur ipsa c. num. 5. valida tunc non sit; At, si per dolum, & e Idem ib. malam fidem, vitabitur e utraque dispensatio in casu nostro; quia cum utraque ordinetur ad eundem finem Matrimonii, Pontifex non præsumitur alteram concedere ei, qui circa alteram, in ordine ad eundem effectum, dolosè se egit.

Dico, in casu nostro, in quo dispensatio ordinatur ad eundem Matrimonii finem: Nam, si petiisset, atque impetrasset dispensationem Voti v. g. & irregularitatis, causamque etiam mala fide falsam allegaverit pro Voto, veram pro irregularitate, quia hæc dispensationes sunt ad valde diversos fines, & in rescripto dispensationis, ut supponimus, una non concedatur dependentè ab alia, erit valida, f quoad irregularitatem, at invalida, pro Voto.

Cast. l. c. n. 7.

§. VI.

Quando erratum est in nomine supplican-
tium.

1. Dupplici modo solet poni nomen, & cognomen supplicantium in petitione dispensationis, vel scilicet sub propriis vocibus v. gr. *Supplicatur, Beat. Vestra ex parte Petri de Marinis, & Berta de Martellis*: Vel, sub nomine parentum (quod faciunt sæpe Curiales, quia non bene legunt cognomen supplicantium, cum tamen habeant arborem consanguinitatis, ad ipsos à partibus transmissam) ut, *Supplicatur Beat. Vestra ex parte Petri Francisci, & Berta marie*, cum F. & M. Majusculis, significantes Petrum esse filium Francisci, & Bertam esse filiam Mariæ. Nam, ne quis putes unam, eandemque personam habere illa duo nomina, sic solent scribere majusculè; cum scribant literis minoribus, quando illa duo nomina sunt ejusdem personæ, sic; *Ex parte Petri Francisci, & Berta Mariæ*, ut rectè notat Conradus. a

2. *Conr. de disp. l. 7. c. 5. n. 18.*

3. *Sanc. l. 8. mat. d. 21. n. 37. & comm. ap. Dian. p. 8. rr. 3. ref. 68.*

4. *In Instit. re c. Civili habetur hæc dispositio: Si quis, delegatis l. in Nomine, Cognomine, Prænomine, Ag-Si quis in fundo ff. de de persona constat, nihilominus legatum va-legatis pri-mo.*

2. Porro, si verò erratum in nomine, siue in cognomine, quocumque ex prædictis duobus modis indicata fuerint, si constet de corpore, hoc est de personis postulantibus dispensationem, ut, si loco Petri dicatur Titius, loco Bertæ dicatur Agatha, valida erit pro utroque foro dispensatio (si constet, inquam, nam secus indeterminata fuisset dispensatio, atque adeo nulla.) Ratio est, quia jam ad illam personam direxit intentionem Pontifex. Confirmatur, quia in Pœnitentiaria pro dispensationibus in occultis impedimentis, ne nominantur quidem supplicantes, sed solum significatur persona, ut de ipsa constet: sic: *Quidam talis Diœcesis cognovit occulte Sororem sua Sponsa, &c.*

Confirmatur Secundo, à simili, nam in Ju-c in Instit. re c. Civili habetur hæc dispositio: Si quis, delegatis l. in Nomine, Cognomine, Prænomine, Ag-Si quis in fundo ff. de de persona constat, nihilominus legatum va-legatis pri-mo. Nomina enim significandorum hominum gratia, reperta sunt, qui, si alio quolibet modo intelligantur, nihil interest. Hactenus Textus.

3. Quod, si Conradus loc. cit. dicat, dispensationem cenferi invalidam in Romana Curia, si erratum sit in nomine, vel Cognomine, intelligo, id esse pro foro externo, quando in illo, & pro illo, de persona constare fortè non potest.

§. VII.

Quando erratum est in nomine
Diœcesis.

1. Hoc enim vero diligentiore examine pensandum est. Nam licet primo aspectu videatur esse ejusmodi error valde accidentaliter, & ejusmodi sanè est, si ex se spectetur; trahit tamen errorem alium pertinentem ad substantiam dispensationis. Solet enim communiter Pontifex committere dispensationis executionem Ordinario Diœcesis ejus, in qua natus est supplicans, non autem in qua quis Domicilium fortè habet, sic disponente Tridentino ad pro foro externo (pro foro interno enim in occultis committitur, ut dicemus, & Confessario, &c.) Nam ideo semper in petitione explicari debet supplicantium propria Diœcesis. Si ergo loco tuæ Diœcesis, alteram, etiam sine tua culpa, exponas, cum Pontifex intendat concedere Jurisdictionem, seu potestatem exequendi dispensationem Episcopo Diœcesis tuæ Nativitatis, certè invalidè alter Episcopus dispensationem exequeretur, utpote, qui à Pontifice non fuerit ad illam Delegatus.

2. Dico igitur cum Sanch. f. aliisque & Sanch. l. in hoc errore, hoc est, si tu cum sis v. g. *mat. d. 21. Diœcesis Agrigentinae, erret (etiam incul- n. 19. Con-patè) Curialis, exponatque te esse v. gr. ad. in Catanensis Diœcesis, undè committatur præci di- executio Ordinario Catanensi, nec Ordina- l. 7. c. 5. d. rium hunc Catanensem, nec Ordinarium n. 28. Pe-Agrigentinum, nec separatim, nec conjun- rez. d. 46. ctum validè tibi dispensationem executu- sicut. 8. n. 11. rum. Ratio est, quia Pontifex, nisi aliud Sal. de leg. expresse dicat, se conformare intendit Tri- d. 20. sicut. dentino; ergo in casu posito non vult com- 2. 6. Merit. mittere dispensationem Catanensi. Quo T. 2. d. 4. modo ergo hic illam exequi poterit? Ex c. 6. n. 377. alia parte de facto non committit Agrigen- tino, ergo similiter qua ratione hic poterit illam exequi? Nam, quod committeret, si sci-*

si sciret, nihil iuvat; conditionalis enim voluntas nihil operatur.

3. Hinc nullo modo assentior Pontio, & aliisque putantibus Agrigentinum posse equi prædictam dispensationem. Et ad paritatem, quam ipsi inducunt, ductam ex errore nominis personæ, quâdo constat de eius corpore, undè idem dicere contendunt de errore nominis Diœcesis, quando de ea constat. Respondeo, ad esse disparitatem, quia, in errore nominis personæ, una est persona, quam in mente habet Pontifex, cui concedit dispensationem: At in errore Diœcesis duo sunt Ordinarii, nempe in exemplo nostro, Agrigentinus, in qua natus est supplicans, atque huic non dat commissionem Pontifex, & Catanensis; Et, neque huic, utpote non proprio Episcopo supplicantis, dictam commissionem ex Tridentino dare Pontifex intendit. Quamvis ergo hanc Pontii doctrinam aliqui probabilem appellant apud citatum Dianam; illis tamen ego acquiescere nequaquam possum.

4. Inquires. Quando Sponsus est unius Diœcesis, Sponsa vero alterius, explicanda ne est utriusque Diœcesis in petitione dispensationis?

Respondeo. Ita, ut nimirum Pontifex eligat Ordinarium, cui vult committere executionem dispensationis. Eligere tamen ipse solet Ordinarium Diœcesis Oratrici. Quando ergo Sanch. b dicit, sufficere expressionem Diœcesis alterutrius, intelligit (puto) secundum praxim antiquam, quam jam in desuetudinem abiisse, colligo ex praxi hodierna, qua semper exprimit, ut notat Conradus, e utramque.

5. Inquires, iterum. Ad quam pertinebit dispensationem exequi, si vacante Ecclesia v. gr. Mazzariensi, proponatur à supplicante Pontifici, ut committat causam Episcopo viciniore, addatque idem supplicans, viciniorem esse Episcopum Cephaludensem, cum tamen vera sit Agrigentinus. Pontifex autem annuat postulatis, dirigatque commissionem Episcopo Cephaludensi.

Respondeo. Bardi duo hic dicit. Primò, hunc casum esse similem, immo eundem, ac præcedentem hætenus à nobis explicatum. Secundò, pertinere ad Episcopum Agrigentinum; quare ipsum posse eam dispensationem exequi, quia est attendenda mens Pontificis,

Tamburinus de Sacramentis.

qui verè vult committere talem delegationem Viciniori, idque esse probabilius.

6. Profectò, quoad hoc posterius dictum, ipsi adhæreo; e apta enim est ejus ratio. At quoad prius, nequaquam. Puto enim casum esse diversum, nam in casu præsentis Patris Bardi, constat de corpore, ut ita loquar, Diœcesis, siquidem mens Pontificis est Viciniori potestatem conferre. Vicinior autem est solus Agrigentinus. Cum ergo viciniorem designat. Agrigentinum designat. Sed in casu præcedenti à nobis allato, non constat de Diœcesis corpore, nam Diœcesis, ubi natus est O-rator, non est nec esse potest in mente Pontificis, cum ex una parte illam nesciat, & ex alia, posset ea esse, vel Messanensis, vel Catanensis, vel alia nec unquam solet Pontifex committere indeterminatè sic: Vicario ejus Diœcesis, in quo quis natus est.

Monitio ad sanandos prædictos errores.

7. Pro his, & similibus casibus præcedentibus ex errore, vel quando dubia existit impetratio dispensationis, adverte, eam sanari, id est, validam fieri per novas literas, seu nova relecta à Pontifice obtinenda, narrato tamen fideliter errore. Quæ novæ literæ vocantur. Perinde valere. Per illas enim vult Pontifex, ut literæ priores valeant, ac si error non irrepserit. Et quidem hæc literæ facilius impetrantur, & sine nova compositione, nec cum multis expensis.

CAPUT XI.

Quid statuendum, siquid dubii intercurrat circa dispensationem Matrimoniale.

f Lib. 1. in Decal. c.

DE hac re latè egi in libris Decal. l. 13. §. 7. V. ad te, hac occasione, ne prætereat. Dispensatio non esse dubiam, sed certo in validitate. Dispensatio est dispensationem, si supplicans narret, se matrimonio ambigere v. gr. an copulam consummaverit cum sorore eius, quam ducere intendit, an g. Vorum castitatis emisit, an consanguinitate sit cum Sponsa conjunctus, & c.iple autem certo Castitatem voverit, copulam, consummaverit, consanguinitate sit affectus, & c. Ratio est manifesta, quia ejusmodi deceptio

Yy

facit

facit gratiam incognitam danti, atque adeo
idem involuntariam.

C A P U T XII.

Explicantur clausulæ Rescripti dispensationis pro foro externo.

1. **C**ommittere solet Pontifex, ut sæpius supra indicavimus, Ordinario supplicantium, hoc est Episcopo, vel ejus Vicario executionem dispensationis pro foro externo, idque per viam Darariæ: nam pro foro interno de occultis, committit, per viam Pœnitentiariæ, dictam executionem Confessario ejusdem supplicantis: Quoniam ergo in his commissionibus multa sunt, quæ declarationem exposcunt, earum singulas clausulas breviter explicabimus in hoc capite pro foro externo, in sequenti pro inter-

a Sanch. l. no quas latius habes apud Sanch. a & Conrad. 8. matr. d. radum. b

34. Et d.

35.

b Conrad.

in praxi disp. toto sere l. 7. c.

8.

§. I.

In prima clausula agitur de persona executoris.

1. **I**n prima hac clausula Benedictionem suam impertiens Pontifex Episcopo, vel ejus Vicario Generali, ipsis committit expeditionem causæ: id est, ut exequantur, & actu concedant dispensationem. Oritur autem statim prima dubitatio, cuiusnam ex ipsis.

An solus Episcopus, vel Vicarius solus, an uterque dispensationem exequi, valeat?

2. Quando ad utrumque diriguntur literæ, mandatumq; in illis contentum sub disjunctione, hoc est, ad alterutrum illorum, com-

a Conrad. mittitur (quod tamen non esse in usu advertit Conrad. c) poterit dispensationem exequi disp. l. 7. c. alteruter ex nominatis, ad electionem supplicantis. Quando autem diriguntur ad Vicarium absolute, vel absolute ad Episcopum, Sanch. l. solus ille, ad quem diriguntur potestatem habet exequendi. Quamvis enim idem sit Tribunal Episcopi, & Vicarii, id tamen est in

illis, quæ jure ordinario competunt Episcopo, non in iis, quæ delegantur à Pontifice. Cum ergo nunc supponamus, dirigi mandatum ad Vicarium, non potest se ingerere Episcopus, nec contra.

Vicarius, relicto officio.

3. Secunda dubitatio. Si Vicarius Episcopi prædictus, dum Informationes instruit pro dispensationis executione, desinat esse Vicarius, vel, quia ipse idem creetur Episcopus ejusdem loci, vel, quia amoveatur ab officio, poteritne deinde perficere probationes, ac dispensationem concedere?

Respondeo. Quando commissio est realis, ut esse communiter solet, non poterit, potest, quando est personalis.

4. Sed quid est, & qua ratione cognoscetur realis sit, an personalis commissio?

Respondeo. Realis est, quando commissio fit alicui, non habito respectu ad personam, ejusque qualitatem, sed ad officium, quod gerit. Personalis, quando alicui fit, habito respectu ad personam. Quare, si aliunde colligi non potest intentio committentis, utere hac regula. Quoties in literis mandati nominatur solum dignitas, sic v. g. *Tibi Vicario committitur, &c.* commissio est realis. Quoties vero nominatur persona v. g. sic *Tibi Petro committitur*, est personalis.

5. Rectè igitur diximus, quando commissio est realis, nihil amplius posse Delegatum, deposito officio, quia is non habet amplius illud munus, cui connexa fuit commissio, posse autem, quando commissio est personalis, quia jam remanet eadem persona, cui commissio facta est.

Si commissio fiat personæ, & officio sic: *Tibi Petro Vicario, vel Tibi Vicario Petro* probabilius censet Sanch. f. commissio esse personalem. Sed hæc, & similia multa ad ejusmodi realem, vel personalem commissioem faciunt, vide latè apud eundem, aliosque.

Vicarius succedens.

7. Dubitatio tertia, Remoto, vel defuncto Vicario, cui commissio est à Pontifice executio, poteritne Vicarius in eodem officio succedens?

Respondeo. Si commissio sit realis, ut certè com-

communiter esse solet, poterit executioni mandari à Vicario, qui de novo creabitur ab Episcopo: ab Episcopo, inquam, non à Capitulo Sede Vacante: de hoc enim mox. Ratio Responsionis est jam dicta n. 5.

7. Quod, si commissio sit personalis, non poterit ob rationem ibidem dictam. Hæc est probabilissima sententia, quam etiam firmiter Decisiones Rotæ Romanæ allatæ à

a Conrad. Conrado. n.

in praxi Hic daretur occasio explicandi, an facultas, quam fortè mihi Rectori concessit, ad apud Spe- probandos Confessarios mei Collegii, Episcopus, me amoto ab officio, transeat ad meum successorem. Verum, ne tam sæpè divertam ad alias materias, videatur id apud Sanchez, b b Sanc. l. c. Delugo, c aliosque.

¶ d. 28. c.

44.

c Delugo

in respons.

moral. lib.

1. d. 19.

d Conradus

moxi ci-

1. d. n. 20.

Episcopus vicinior.

8. Dubitatio quarta. Quando committit Pontifex exequendam dispensationem Episcopo viciniori (quis iste sit? & qua ratione mensuranda distantia? vide apud Conradum d) id, quod consuevit fieri in eventibus, quibus sedes propria Diocesis vacat: si hæc de inde fiat, per novum Episcopum, plena, potestne ille vicinior exequi amplius dispensationem illam:

e Conrad.

in praxi. l.

7. c. 4. n.

25.

¶ Trid. sess.

22. c. 5. de

Ref.

9. Respondeo. Non potest, saltem re integra, & hunc esse styllum certissimum, notat Conradus. e Ratio est, quia semper supponitur Pontifex, velle servare dispositionem Tridentini jubentis dispensationes esse exequendas à proprio Episcopo, undè, nisi huic dispositioni expressè deroget, semper intelligitur conditionatè sic committere Episcopo viciniori: *Exequere dispensationem hanc, si vacat Sedes propria.*

10. Quæres. Poteritne tunc Episcopus proprius seu novus, quando jam plena sit Sedes?

Respondeo, nequaquam, quia huic novo hujus Diocesis Episcopo nihil commisit Pontifex. In hoc ergo casu, quo fiat plena sedes, cum non possit Episcopus vicinior, ut dictum est numero præcedenti, nec possit Episcopus hic novus, ut nunc dicimus, erit necesse confugere ad Pontificem pro mutatione Iudicis, seu Delegati, ut idem Conradus indicat loc. cit. loquens de casu, in quo literæ Pontificis illi viciniori nondum fuerint præsentatæ.

Scio-Taacredi p. 2. q. mor. Tr. 5. q. 31. docere, utrumque Vicarium posse prædictam dispensationem exequi: id, quod Docti legant, & diligenter examinent.

Capitulum, seu Vicarius Capituli, Sede Vacante.

11. Dubitatio quinta. Concessiones dispensandi, commissas Vicario Episcopi, potest ne exequi Capitulum Sede Vacante, vel ejus Vicarius.

Respondeo. Quòd non possit ipsum Capitulum, certum est; illud enim succedit quidè in omni jurisdictione Ordinaria Episcopi, non verò in Delegata, qualis est præsens.

g Sanc. lib.

8. matr. d.

27. n. 32.

12. At, quoad ejus Capituli Vicarium celebris est quaestio, nam concedit Sanchez cum h. Conrad. paucis, quia Vicarius Capituli vocatur interdum Vicarius Episcopi ex eo, quia est Vicarius Capituli, in quo residet tota Jurisdictio Episcopi.

l. 7. c. 4. n.

11. Barb.

de Canon.

c. 42. n. 57

13. Negat Conradus h. cum multis, quia certi lumus de mente pontificis, nolentis Vicario Capituli (etiam si idem, qui fuerat Vicarius Episcopi, nunc sit electus Vicarius Capituli) has dispensationes committere. Quando enim Pontifex scit Sedem Episcopalem vacare, etiam si literæ expeditæ essent ante vacantiae cognitionem; statim scribit alias literas continentes, ut loquimur, mutationem Iudicis, ac Viciniori Episcopo dispensationem committit, nunquam vero, etiam enixe exoratus, committit Vicario Capituli, ut idem Conradus testatur. Et merito quidem non vult Pontifex in hac re gravissima fidere Vicario Capituli, qui tumultuarie, & ab amicis creatus sæpè supponitur.

1. d. c. 31.

Antonne.

in praxi

Ep. l. 4. c.

ult. Ven.

trig. Ann.

38. n. 24.

alias citas.

Multa de-

claratio-

nos Sacra

Congr. &

Multa

Dec. Rotæ

Rom. ep.

citatos.

14. Nonnulli pro sententia Sanchez afferunt Pontium, magnique faciunt unanimem consensum horum duorum, alias frequentissimè dissidentium, sed nihil conficiunt, nam Pontius, & id obiter tractat, & remittit se ad doctrinam Salas. At Salas i (ut, & Sacra Congregatio, si rectè intelligatur, quam adducit Gavantus, k & ex Gavanto Diana l) Ep. V. Canon loquitur, quando commissio data est Vicario Episcopi de qua est nostra quaestio; sed de alia commissione extraordinaria, quando data esset Vicario talis Diocesis, v. gr. Vicario Panormitano: qui est valde diversus à nostro, cum commif-

legib. d. 20

sessio. 7.

num. 128.

k Gavant.

in man.

Ep. V. Ca-

pitulum.

S. Vac. nu.

53. & 55.

l Diana p.

5. tr. 14.

ref. 29.

Y y e

ho in

ho in hoc casu non detur Vicario Episcopi, sed Vicario, Cuicumque, qui sit Paenitentiarum Diocesis & tamen haec doctrina cum sit rara praxis, aliis discutiendum relinquo.

An Vicarius hanc potestatem sibi delegatam possit alteri committere?

16. Dubitatio sexta. An Vicarius, & quicumque Delegatus ad has dispensationes expediendas possit vices suas alteri committere: quod est, quare, an possit eas alteri subdelegare?

16. Antequam respondeam, scito, duo hic considerari posse. Alterum est examen, & verificatio causae, ob quam erit dispensatio concedenda, qualis est receptio v. gr. Testium. Alterum est ipsa actualis dispensatio: & hoc dicitur importare nudum ministerium, id est ipsius Executoris operationem, illud dicitur importare usum Jurisdictionis.

17. Hocposito, Respondeo, Examen, & verificationem causae posse alteri committi, sed nullo modo nudum ministerium. Ita

a Sanch. l. 8. matr. d. 27. n. 43. Sanc. cum aliis. Ratio est, quia Pontifex committit Delegato, ut ipse dispense, & non aliter: quod est nudum exercere ministerium: At examen, & verificationem causae non praesumitur idem Pontifex committere ipsi uni Delegato, sed committere juxta consuetudinem Tribunalium, qua per alios instruuntur informationes, recipiuntur Testes, &c. Ex quibus deinde soleat Delegatus eandem causam instructam bene recognoscere, & suum dispensandi ministerium tandem exhibere.

Ep paulo ante an. 17. 18. Hinc, si Testes recipiendi sint extra propriam Diocesim, poterit, & debet Executor litteras rogatorias scribere, quibus Ordinarium illius alienae Diocesis roget, ut Testes recipiat, informationesque transmittat ad ipsum Executorem. Et quia hos Testes, in hac causa, non auctoritate sua ordinaria recipit, ideo debet servare formam sibi praescriptam ab Executore praedicto, ad quod certe in aliis causis non tenetur, cum possit secundum proprias consuetudines procedere, Lege id latius apud

b Barb. in Foto decisivo 17. n. 184.

Barbosam. b

Quid faciat Vicarius, seu Executor, si erravit in exequendo.

19. Dubitatio septima. Post negatam, vel concessam dispensationem, si clare appareat ab Executore erratum fuisse, quid faciendum?

20. Respondeo. Quia commune est omnibus Delegatis, ut postquam Delegatus functus est munere suo, nihil amplius possit, ideo ejusmodi Executor sanare non potest errorem: quare tanquam Delegatus nihil poterit.

21. Verum, quia is Executor solet esse, ut diximus, Vicarius, atque adeo Ordinarius, ipsi tanquam Ordinario incumbet, providere, in quantum potest, ne delicta committantur. Quare, si erratum fuit in concedenda dispensatione, ipse, ut Ordinarius, debet Sponsos inhibere, ne procedant ad Matrimonium, vel, si jam ad illud processum fuerit, debet eos separare, ne sint in peccato, donec iterum legitime a Pontifice concedatur dispensatio. At vero, si negavit: tunc enim vero nihil potest, quia, ut Delegatus functus est, sicuti diximus, munere suo: ut Ordinarius autem non habet auctoritatem exequendi dispensationem per errorem Sponsis negatam, quia haec auctoritas illi, ut Ordinario a Pontifice tradita nunquam fuit. In hoc ergo casu, iterum Romam ad Pontificem, narrato errore, confugiendum erit, ut notant Sanchez, & alii. Si dispensatio fuit concessa per Praenitentiarum pro foro conscientiae, poterit aliquando a Confessario sanari error eo modo, quo paulo post dicam.

Quid autem faciendum, si de ejusmodi errore non constet, sed solum dubitetur, alibi satis explicui.

§. II.

In secunda clausula refertur supplicantium narratio.

Hic Pontifex narrat id, quod sibi a supplicibus propositum fuit. Quoniam ergo ea, quae cum veritate exponere debent, superius sunt indicata, immorandum in hac clausula nobis non est.

§. III.

§. III.

In tertia clausula datur Executori mandatum inquirendi veritatem, & dispensandi.

Hic Delegatus Pontifex committit, ut de veritate causæ propositæ quærat, eaque inventa, dispense.

Qualis debeat esse hæc Inquisitio.

Dubitabis ergo Primo. An ejusmodi Informatio, seu Inquisitio fieri à Delegato debeat judicialiter, recipiendo Testes coram Notario, & c. an extrajudicialiter? Supponimus enim, quando res non est notoria, fieri omnino debere hujusmodi externam inquisitionem, quia hic agitur de dispensatione in foro externo.

2. Respondeo, posse fieri judicialiter, sed satis etiam esse, si fiat extrajudicialiter, si quidem Pontifex solum præcipit ejusmodi veritatem indagare, ut Delegatus suæ conscientiæ satisfaciat, & ut ex veritate cognita procedat, nam propterea, si notoria est veritas, vel aliunde ea Judici constet, id satis, superque erit. *b*

3. Hinc, si hujusmodi Informationes fiant extrajudicialiter, possunt fieri extra propriam Diocesim; at vero, si judicialiter (ut certe semper fieri, video) non possunt in aliena Diocesi, sine licentia ejus Ordinarii, utpotè exercitium Jurisdictionis contentiosæ. Nota tamen, factis etiam judicialiter cum licentia illius Episcopi probationibus, & posse Executorem concedere dispensationem, etiam in aliena Diocesi, quia ipsa concessio dispensationis non est actus Jurisdictionis contentiosæ, sed voluntaria; quæ in alieno territorio exerceri sine dubitatione potest.

Tempus, quo causa verificanda est.

4. Dubitatur Secundo. Quando nam causa dispensationis verificari debet? Et, quia quatuor tempora distingui possunt. Primo, quando mittitur Romam, seu supplicatur Pontifex, Secundo, quando audita supplicatione, Pontifex annuit, dicens: *Fiat ut petitur*. Tertio, quando executor dispensationem

concedit. Quarto, post concessam dispensationem, & dum Sponsi actu matrimonium per verba de præsentibus contrahunt, ideo quitur, si pro causa v. gr. dispensandi, ut Antonius, & Antonia consanguinei matrimonium incant, assignetur Antonia paupertas, vel diffamatio, quando nam ex his quatuor temporibus verificari debeat, eam esse pauperem, vel diffamatam? Respondeo quatuor Dictis.

5. Dico primo, non esse opus, ut verificetur a Primo tempore, quia id, nec à Jure præscribitur, & res est admodum remota ad dispensationem.

6. Dico Secundo, probabilius esse, oportere verificari secundo tempore, sed probabile est etiam esse, non oportere. Ratio prioris probabilitatis est, quia Pontifex annuit postulatis, si res veritate nitatur, ergo causam, à qua movetur ad annuendum oportebit verificari, quando ipse annuit. Ratio probabilitatis posterioris est, quia Pontifex non dispensat immediate, ut olim fiebat (si enim ipse immediate dispensaret, sine dubio causa vera tunc esse deberet) sed dispensat mediate per Executorem. Cum igitur veritas causæ, ex natura dispensationis, tunc adesse requiratur, quando dispensatio fit, non quando committitur fieri, non erit necesse, eam esse veram, quando Pontifex annuit; satis erit, quando executor actu dispensat, ut mox dicemus. Sensus ergo verborum Pontificis hic est: *Dispensa, si veræ sit hæc causa, quando dispensandum à te erit.*

7. Neque dicas, ex posteriori probabilitate sequi, si Pontifex concessisset dispensationem ab Executore expediendam pro matrimonio duorum consanguineorum, vel affinium, si concessisset, inquam ex causa, quod inter illos interveniret copula, posse Executorem illam expedire, si copula habeatur ante ejus expeditionem, sed post impetratam gratiam à Pontifice. Ne, inquam, id dicas, nam respondet Garzias g loc. cit. non posse præsumi, Pontificem velle concedere commissionem dispensandi, dando occasionem, qua post ipsius commissionem committendum sit à supplicantibus peccatum, qualis esset prædicta copula: præsumitur vero, quando similis occasio non datur, ut est in casu prædictæ paupertatis, vel diffamationis, vel similis.

8. Dico Tertio, certum esse, causam dispensandi

d Sanch. l. 8. matr. d. 30. nu. 2. Bona. de disp. d. 1. q. 2. p. 10. §. 1. nu. 2. Per. de matr. d. 45. sec. 6. n. 2. c Sanch. l. 8. matr. d. 30. nu. 4. Pont. l. 8. c. 20. nu. 2. Castrop. T. 1. tr. 3. d. 4. p. 15. nu. 2. Perez. de matr. d. 41. sec. 6. nu. 2. f Conrad. in praxi disp. l. 7. c. 2. nu. 32. Garzias p. 6. de Benef. c. 2. n. 287. & seq.

g Garz. l. c. & apud Conradum. l. c. nu. 33.

penfandi omnino debere verificari tectio tempore, hoc est, quando executor dispensationem concedit. In hoc omnes a consentiunt, quia executori non datur potestas, nisi preces supplicantium veritate nitantur, & quia natura dispensationis, ut modo dixi, requirit, ut adsit causa, quando ea conceditur. Unde, si mulier prædicta erat inops, vel diffamata tempore dictæ commissionis à Patre, sed deinde tempore executionis faciendæ à Delegato dives evasisset, vel diffamatio cessasset, nulliter concederetur dispensatio.

9. Dico Quarto. Quamvis Sanchez b cum aliis putet, debere causam, verbi gratia dictam paupertatem persistere, quando initur matrimonium, quod sanè probabilissimum est, tamen est etiam probabile cum Suar. c aliisque (facente hanc probabilitatem eodem Sanchez l.c.) id necesse non esse. Nam dispensatio non fuit concessa, neque explicite, neque implicite sub conditione perseverantiæ, semel autem legitime ea existente, libera est mulier ab impedimento, ergo, & matrimonium inibit legitime.

10. Quando datur dispensatio comedendi carnes, v. gr. diebus vetitis ob dubiam infirmitatem, non est mirum, debere causam, id est, infirmitatem dubiam perseverare, quando successivè comedendæ sunt carnes, quia in his dispensationibus circa res habentes tractum successivum sic præsumitur à rationabilis mens illas concedentis: id, quod non videtur præsumi in casu nostro.

Causa vera, sed verificata falsis Testibus.

11. Certum est, si falsa sit causa dispensationis data, v. gr. incompetencia dous, & falsis Testibus probata: nullam esse dispensationem, & quia nulla causa nullam parit concessionem. At, si sit vera, licet falsitas Testibus probata, subsistet dispensatio quia verificatur conditio à Pontifice requisita.

12. Quid, si falsitatem causæ allegavit sollicitator, me ignorante, possumne judicare, Pontificem ratam pro me habere dispensationem? Respondeo, non potes quicquid aliqui asserant, quia intercurrente cujusunque ignorantia, si requisita causa deest, deest, & illi causæ innixa concessio.

§. IV.

In quarta clausula inungitur poenitentia salutaris.

DE hac poenitentia dicam commodius infra C. sequenti §. 3.

§. V.

In quinta clausula aliqua causa in genere ponuntur.

1. NON raro Pontifex refert, supplicantes petiisse dispensationem ex hac, vel illa causa determinata, tum addit in hunc modum: *Exceptis aliis seu præter alias causas rationabiliter earum animum moventes*, & addit item sic: *De præmissis te informes, &c.*

2. Dubitatur ergo, an debeat de his causis in genere positis se informare delegatus? Nam de determinatis omnino debet, jam vidimus supra.

Respondeo, h. Nequaquam; dum enim in particulari illas non exprimit, signum est evidens, eas solum apponi ob alium finem, puta, ut appareat, dispensationem rationabiliter, & honestè concedi.

3. Atque hinc etiam fit, ut, quando aliqua qualitas, verbi gratia nobilitas supplicantis, narratur solum à Pontifice, opus non sit, eam verificari per probationes ab executore faciendas. Quod si nobilitas, vel quælibet alia qualitas in Brevi concessionis apponatur per modum conditionis: Si es nobilis, Si es pauper, vel per modum causæ finalis: Quia es nobilis, Quia es pauper, tunc sanè verificari oportebit. Et quidem, quando dispensatio est in secundo & tertio gradu consanguinitatis, si ponatur nobilitas, poni, ut conditionem, vel, ut causam finalem, iidem Doctores notant. Quædam alia circa nobilitatem dixi supra c. 7. §. 2. nu. 26.

& 27.

§. VI.

In sexta clausula prohibetur executor aliquid muneris, vel compensationis accipere.

1. **I**D sanè non solum monet, sed præcipit: sic enim habet: *Quod si, spreta hac monitione, aliquid muneris, aut præmii recipias, excommunicationem latam incurras.* Immo interdum, quando scilicet dispensatio conceditur in forma pauperum, id est, sine illa compositione, seu eleëmofyna, quam pro divitiis soler taxare datarius, addit Pontifex, ut dispensatio tunc nulla sit.

2. Dubitatur ergo, an nihilominus executor possit excipere, saltem esculenta, & poculenta, quæ paucis diebus consumi solent?

3. Respondet Primò Sanchez, *a* non posse, quia omne genus muneris verat Pontifex, ibi (*aliquid muneris*) intelligit tamen Sanchez, si ea mittantur à partibus ante finitam Delegationem, vel cum pacto, seu conventionem dandi postea.

Addit Conradus, *b* eiusmodi executores debere omnia gratis exhibere; quare, nec pro labore studii, nec pro accessu ad Testes examinandos aliquam posse mercedem accipere.

4. Respondet Secundò Perez *c* duo afferens, Primùm, per dictam clausulam non prohiberi Officiali aliquid modicum accipere pro laboris impensa in exequenda dispensatione, si illud sit iure, vel consuetudine debitum, quam tamen consuetudinem adesse, difficile putat, quia eiusmodi labor admodum est exiguus.

Secundum, non prohiberi esculenta, & poculenta non magni momenti; eum enim non datur (ut supponendum est) ad corrumpendum Judicem, sed solum, ut majori brevitate suum munus perficiat, non videtur (ait) cadere in dictam prohibitionem. *d*

§. VII.

In septima clausula ponitur: Non obstantibus, &c.

1. **T**Ametsi hæc clausula: *Non obstantibus Constitutionibus Pontificum;* addatur in

mandato de Dispensando: illa tamen non tollit impedimentum in illo mandato non expressum. Cadit igitur solum illa non obstantia super impedimentum expressum, ut rectè notat ibidem Conradus. *d*

CAPUT XIII.

Explicantur clausulæ Rescripti Dispensationis pro foro interno.

1. **I**ndicavimus aliquanto superius, quando occultum est impedimentum, ejus dispensationem peti, & impetrari per viam Pœnitentiariæ, quæ; nec ipsa immediate illam expedit, sed committit alteri per litteras sigillatas, quarum præcipuas Clausulas jam expendo.

§. I.

In prima Clausula committitur Delegato executio.

1. **I**n hac Pontifex, ubi salutationem impetravit ei, cui delegat commissionem, requirit in eodem duas qualitates, quarum alterutra deficiente, nulla concederetur à Delegato dispensatio. Hæ sunt, ipsum esse Doctorem in Theologia; vel in Jure Canonico, &, eundem esse Confessarium approbatum ab Ordinario. Verba Pontificis hæc sunt: *Discreti viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctore ex Approbato ab Ordinario.* His autem qualitatibus existentibus, est in potestate dispensandi hunc, vel illum eligere. Sed perpendamus jam utramque qualitatem.

2. *Confessario.* Olim satis erat, Delegatum hunc esse Confessarium, sed probabile saltem erat, non opus tunc fuisse, ut dispensatio expediretur ab ipso in actu Confessionis Sacramentalis, quia verba Brevis, non clarè hunc rigorem requirebant; hodie verò clarè solet poni, ut non nisi in ipso actu Confessionis Sacramentalis prædictus Confessarius dispense, ut eum multis notat Diana *p. 1. tr. 3. res. 106. e*

3. Addit idem *f* ex Marco Leone, sufficere, etiam si Confessio sit sacrilega, dummodo *307.*

modo ejusmodi sacrilegium non oriatur ex defectu integritatis circa rem, pro qua petitur dispensatio. Sed hæc doctrina mihi nimis difficilis est; nam, si requiritur Confessio Sacramentalis, quomodo sacrilega facta est, quæ Sacramentalis non est, cum in ea sacramentum non conficiatur, nec ea Confessio, si sit sacrilega, pars esse Sacramenti possit.

4. Quotiam vero absolute, nomine Ordinarii, ex communiore opinione intelligitur Ordinarius loci, quando ejusmodi Confessarius dicitur debere esse approbatus ab Ordinario, de Ordinario loci locutio erit: nam, an aliud benignius dici possit, alibi a vestigavimus. Illud certe est sub probabili opinione, an Confessarius approbatus pro Confessionibus, virorum tantum, valeat expedire dispensationes, seu literas directas ad fœminas, nam affirmativam sequitur Sanchez b negativam alii apud Dianam, c utriusque non improbabiler.

5. Magistro, &c. Aptus ergo non est Doctor in Jure Civili, neque ii, qui titulum habent Magistri in aliqua Religione, neque ii, qui tantum sunt licentiati, sed soli illi, qui, vel in Theologia, vel in Jure Canonico ad gradum Doctoratus in aliqua Universitate promoti fuerint; hi enim in Sacris Canonibus veniunt nomine Magistrorum.

6. Non nego interim, ex privilegio aliis id posse concedi, ut concessum est nostris Sacerdotibus Societatis, qui, si sint approbati ab Ordinario, & Deputati ad hoc à P. Gen. vel ad hoc idem Deputati sint ab alio Sacerdotis nostri Superiore, possunt ex d Privilegio concessio à Gregorio XIII. & modo dicto nobis communicato, vel communicando ab eodem P. Generali, vel Superiore, possunt, inquam, aperire literas Pœnitentiariæ, & illas exequi. Alios Religiosos qui in hoc Privilegio participant, debere esse approbatos ab Ordinario, & ab ipsorum Generali, vel de ejus licentia à Superioribus Deputatos pari modo ad hoc esse debere, rectè monet Sanchez e quia hæc sunt necessariæ conditiones requisitæ in corpore dicti Privilegii Gregorii XIII.

7. Inquires. Si Confessarius ritè electus à supplicante aperiat legitime literas, judicetque, non posse concedi dispensationem, quia putat v. gr. ob aliquod caput, causam non verificari, atque adeò literas esse subreptitias,

poteritne similis Confessarius si judicet causam verificari, vel ille idem Confessarius, si te maturius expensa, mutet sententiam, iterum negotium resumere, & dispensare?

8. Respondeo. Utrumque posse (esto non posse, contendat Marcus & Leo. (Opinio enim, vel error alterius non debet obstare supplicanti.

9. Neque obstat Primò, literas fuisse apertas ab alio, quia, per apertionem materialem, sive à Confessario, sive etiam fortè à Laico, factam, non amittunt literæ valorem suum, & quando Confessario injungitur, ut literas aperiat, intelligitur de formali apertione, id est, cum facultate dispensandi.

10. Neque obstat Secundò, quod Delegatus, data sententia, jam functus fuerit officio suo, unde nihil amplius possit, ut diximus supra, non obstat, inquam, quia ibi res vertitur in foro externo, pro quo Delegatus gerere se debet secundum rationem fori externi, quod in Jure non admittit reditum ad eandem causam, data semel sententia. At hic res agitur in foro interno conscientie, cujus natura est, ut, vel idem Confessarius mutando prudenter consilium, vel alius, sequendo opinionem probabilem, possit mutare per meliorem considerationem judicium, & absolvere.

11. Ex hac doctrina clarè sequitur, Confessario electo, fortè antequam tibi dispensationem expedierit, defuncto, posse à te eligi alium similem. Unde vides, commissiones hæc pro foro interno semper esse similes (nisi à Superiore restringantur) commissionibus realibus, quæ, ut supra k dixi, trãsleunt in successorem, atque adeò in casu nostro commissio transibit in successorem à te legitime electum.

§. II.

In secunda clausula committitur Veritatis indagatio.

1. Injungitur hic Confessario, ut is diligenter se informet de veritate causæ propositæ: Si ergo illi ea constet, jam sufficientem veritatem indagatam habet, ut supra diximus in simili.

2. Ejusmodi autem informatio cum nunc sit pro dispensatione in foro conscientie, e-

a Sup. lib. 5 de pœnit. c. 5. §. 4. n. 11. b Sanc. l. 8. matr. d. 34 nu. 16. c Dian. l. c. ref. 103.

d In Comp. Privil. Soc. V. Confess. §. 3. Conrad. in practi dispens. l. 7. c. 4. n. 70.

e Sanc. l. 8. matr. d. 34. nu. 3.

f Sanc. l. 8. matr. d. 34. nu. 17. g Bonac. de Disp. d. 1. §. 2. h Castrop. l. 1. tr. 3. d. 1. p. 15. i nu. 3. j Lactanz. in summo V. litera. k Apoll. nu. 19. l Peres. de matr. d. 1. §. 1. m h. d. l. 1. p. 10. n apud Dian. nu. 1. o tr. 3. r. 1. p. 104. p Sanc. l. 1. matr. d. 34. nu. 11. q Super. l. 1. §. 1. n. 19.

jusdem foro conformanda erit : atque adeo non est sumenda, nisi ab ipso supplicante, sine Testibus, sine Notario, immò, & sine juramento ipsius supplicantis ; quicquid contrarium dicat Pontius a contra quem agit Perez, b Si autem hæc informatio ; vel non sumatur, vel veritas Confessario non constet, nulla erit dispensatio, ob non servatam formam à Delegante præscriptam.

3. Sed quid, si supplicans dicat, immò, & juret, rem ita se habere, ut ipse Pontifici proposuit, sed executor aliunde sciat, eam esse falsam?

Respondet. Non e debet dispensare, quia ipsi non sub alia forma concessa est dispensandi potestas, nisi, indagata veritate, eaque comperta ; dummodo semper advertas, d ut sigillum Confessionis factum tectum custodias.

§. III.

In tertia clausula designat Pontifex pœnitentiam dispensando imponendam.

1. IN hac designatione pro foro interno, ut etiam pro foro externo, de quo diximus in Cap. præcedenti, & huc locutionem de simili pœnitentia remisimus, diligenter est distinguendum, nam in aliquibus operibus se remittit Pontifex arbitrio Delegati, in aliquibus Pontifex ipse determinat. In illis igitur aliquid potest Delegatus, in his proflus nihil. Perpendantur ergo verba Pontificis, & secundum illa, ad amussim, se Delegatus gerat.

2. Illud notat, & latè habet Sanchez, s si culpa fuit jam per alias Confessiones absoluta, non debere necessario iterum à Delegato illum absolvi, & pro ea iterum pœnitentiam sacramentalem imponi : tunc ergo solum pœnitentiæ, quas designat Pontifex, sunt à Delegato injungendæ.

3. Delegatus ergo non potest opera specialiter à Pontifice injuncta, quale est, v. gr. servitium Ecclesiæ per tres, vel quatuor menses, quod in dispensationibus in forma Pauperum, aliquando imponit Pontifex, non potest, inquam, illa, vel mutare in alia, quamvis pia opera, nec contrahere, nec differte post matrimonium, nec mitigare : potest tamen

Tamburinus de Sacramentis.

hanc, vel illam Ecclesiam, immo, & locum pium designare. Ratio est, quia servitium est à Pontifice definitum, Ecclesia non item. Vide de his fusè Pyrrhum Conradum fin quo inuenies, si secus fiat, dispensationem fore nullam, & cerrè, eam esse praxim in Curia, supponit etiam Diana. g

4. Inquires. Potestne Delegatus concedere, ut quando pœnitentia imponitur à Pontifice per aliquod menses, fiat partim antequam matrimonium inear, partim vero postea, & interim ipse dispensationem concedat, pœnitentia non integrè peracta? Hæc quæstio non est eadem, ac illa: An Delegatus possit dispensare, antequam pœnitentia ullo modo peracta sit: id, quod non posse, modo statuimus, & rectè probat Bardi loc. cit. sed an possit, antequam ex parte peracta sit.

5. Respondet. Conradus loco citato omnino esse debere pœnitentiam integrè peractam, docet. Sed quidam Theologus mihi nudius tertius retulit, se scire, hic Panormi Vicarium quemdam ad similes dispensationes Delegatum, semel, aut iterum concessisse dispensationem Matrimonii, antequam tota pœnitentia, sed solum, quoad aliquam partem, completa fuerit.

6. Confirmatur ex eo, quod in Brevi Pontificio, postquam imponitur, ut Oratores in Ecclesia publica adsint Sacro cum candelis, in manu accensis, & ut vir servitium exhibeat per tres, vel quatuor menses in aliqua Ecclesia designanda à Delegato, addi solet. *Qua pœnitentia publicè peracta, dispensat.* Hæc enim verba videntur solum cadere in priorem pœnitentiam, quæ est publicè facienda, non vero in servitio illo corporali, quod potest in aliquo pio, quamvis non publico, ad arbitrium Delegati exhiberi.

7. Sed profectò hæc firmitatem non habent. Quare, si Vicarius ille hac doctrina usus est, penes ipsum sit auctoritas. Expende enim Clausulas Rescripti, quod tria præscribere solet: Primò, ut Delegatus Oratores separet, si fortè simul habitent. Secundò, ut imponat eisdem publicam pœnitentiam assistendi in Missa cereis accensis. Tertiò, ut vir conferat servitium alicui loco pio per tres menses, quibus præscriptis, concludit: *Et peracta publica pœnitentia, &c. dispensat, &c.* Notas verba? ideo Pontifex solum meminit in hac conclusione pœnitentiæ publicæ peractæ.

sta, quia illam omnino vult jam peractam esse ante dispensationem: non meminit autem servitii illius, quod etiam integre peractum esse vult, quia jam hoc dixerat in illis verbis: *Ut vir conferat servitium per tres menses*: Si enim vir conferat solum per duos jam non servat id, quod prescriptum fuit ad dispensationem obtinendam, hanc enim vim habet illud (*conferat*) positum ante illud (*dispenses*) quasi dicatur: *postquam contulerit, dispenses*. Hic est sensus tenoris Rescripti, si sincere illud interpretari velimus, & ad intentionem Pontificis attendamus, qui prius vult satisfactionem per illam poenitentiam sibi dari, & deinde, quasi satisfactus, gratiam dispensationis concedere.

8. Adde Primò, illud (*ut*) significare conditionem, id est, *si contulerit servitium*, sicuti notat Conradus a ex Surdo.

a Conrad.
in praxi
disp. l. 8. c.
6. nu. 54.

9. Adde Secundò, in his dispensationibus in forma pauperum, in quibus imponitur hoc servitium, illud imponi loco elemosynæ, quæ imponitur Divitibus, subrogando scilicet servitium elemosynæ. Quemadmodum ergo à Divite prius solvitur elemosyna, & deinde ipsi conceditur gratia, ita à Paupere prius implendum est servitium, & c. cum commune sit jus, quod subrogatum debeat habere easdem conditiones, quas habet id, cui subrogatur.

10. Adde Tertiò, esse valde inconveniens, ut matrimonium celebretur ab Oratore, lætitiæque solitæ signa exhibeantur, traducatur Sponsa coram omnibus in domum Sponsi, fiant benedictiones Matrimonii ab Ecclesia institutæ, & c. quando eadem Ecclesia vult, ut Orator maneat in poenitentia.

11. Denique. Quid, si deinde Orator jam dispensatus omittat servitium? Respondebis. Illicite omittet, sed valide persistet dispensatio, Audio: sed hoc non satis esset ad difficiles reddendas ejusmodi dispensationes, & ad exemplum illorum, quæ est intentio Ecclesiæ, ergo dicendum est, non solum illicite agi, sed invalide.

§. IV.

In quarta clausula requiritur, impedimentum esse occultum.

DE hac re plene diximus b supra, ubi c etiam notavimus, quid præstandum, si post dispensationem res forte divulgetur.

§. V.

In quinta Clausula præscribitur revalidatio Matrimonii.

SI forte Matrimonium inter impeditos per impedimentum dirimens, contractum fuit, cum fuerit nullum, revalidari per novum consensum debet: id ergo monet in hac clausula Pontifex. Nos autem de hac revalidatione commodius tractabimus infra d pluribus.

§. VI.

In sexta Clausula advertitur, hanc dispensationem valere tantum pro foro Conscientiæ.

1. Quandoquidem Dispensatio, de qua loquimur, expedienda est per viam Poenitentiaræ, quia est pro impedimentis occultis, ideo recte advertat Pontifex, eam dari solum pro foro interno. Judex ergo in externo foro procedere poterit in hoc casu, ac si ei Matrimonio dispensatum non fuisset.

2. Verum non est negandum, si Judex sciat, ejusmodi dispensationem fuisse datam, posse interdum illi acquiescere, immò recte Filliucius e notat, posse evenire, ut Confessarius habita licentia, ut suppono à poenitente) faciat fidem apud Judicem, se absolvisse, & dispensasse. Ex quo Testimonio dissimulare Judex poterit, & Matrimonium illud non condemnare. Potest item contingere, ut Parochus, vel Episcopus, nolit assistere huic Matrimonio, quia scit, impedimentum occultum esse inter contrahentes; tunc ergo Confessarius poterit, per similem licentiam Poenitentis, certiolem facere Parochum, vel Episcopum.

copum, qui sanè ad ejusmodi Testimonium acquiescere omnino debebat.

§. VII.

In septima Clausula precipitur lacerari literas.

Executor horum impedimentorum, quæ occulta supponuntur, nullas literas, nullamque fidem debet dare iis, quibus dispensationem concedit (Excipe, quæ diximus §. præced. num. 2.) ipsumque Summi Pœnitentiarii Breve, seu Rescriptum, ex cujus vi dispensationem expedit, lacerare, vel quod idem est, comburere, obligabitur: id, quod non raro sub pœna excommunicationis precipitur, quia, ut habet a Filliucius, Pontifex non vult, ut sic dispensatus uti possit ea dispensatione in foro externo.

At, poteritne Confessarius illud Breve apud se retinere?

Respondeo, Cum certè ad alium usum, non vero ad forum externum, ut supponimus, retineat, erit materialis retentio, unde, nec ipsi b prohibita, maxime, si in illo aliqua fiat scissura, præsertim sigilli, &c. Addit Sanc. c. Si ejusmodi Breve apud ipsum dispensatum remaneat, non propterea in validam fore dispensationem: nam, quando Pontifex Delegato dicit. *Quod si restituerit, nihil illi præsentis litera suffragarentur*, sensus est, ut nihil suffragarentur in foro externo.

CAPUT XIV.

De Duratione Dispensationis, & Potestatis dispensandi.

§. I.

An cessat, seu valeat Dispensatio seu dispensandi potestas, si non acceptetur?

Hic sunt tria ferè certa, unum controversum. Certum est Primò, si tu petas a Pontifice v. g. per medium tuum Procuratorem dispensationem, vel potestatem dispensandi, & Pontifex concedit, valere d. gratiam, quia jam adest tua acceptatio in persona tui Procuratoris, cui mandatum petendi dedisti.

2. Certum est Secundò. Si, te nesciente, aliquis tibi easdem gratias impetret, valide impetrare; valide enim impetrari omnes gratias pro alio nesciente, rectè probat Sanc. c. Si motu ber lucrandi Donationes liberales, ita, & has gratias, & privilegia, quæ tandem aliquid donant, nempe exemptionem à lege. Ad complementum tamen valoris requiritur tua acceptatio, ut sic illa gratia uti possis, & ad quosdam alios effectus, qui infra indicabuntur. Si igitur res ita se habet in cæteris gratis, ita etiam se habebit in dispensationibus Matrimonialibus. Immo in his, quod impedimenta Consanguinitatis, vel Affinitatis est illud peculiare, ut, si sciantur, vel acceptentur ab uno ex conjugibus, sit ex alio capite valida dispensatio; Cum enim tunc dispensetur in impedimento afficienti utramque personam, acceptatio unius, ne careat suo effectu prodest etiam alteri.

3. Certum est etiam Tertio, si aliquo tempore nolueris acceptare prædictas gratias, posse postea, quandocunque volueris, illas valide acceptare, quia donec Pontifex, seu Princeps eas non revocaverit, semper persistent, atque adeo eas acceptare tibi integrum semper erit.

4. Hæc sunt certa, Controversum est, an si impetratam dispensationem de impedimento, quo laborant vir, & mulier, nescientes; sive bona, sive mala fide procedant ad matrimonium, matrimonium infirmetur ex aliquo alio capite? Verum de hac quæstione à me alibi dicitur satis.

§. II.

An cesset ex renuntiatione? Quid ex non usu?

Impetrasti dispensationem, seu gratiam & acceptasti, illam tamen nunc renuntias, perit ne gratia? Quod enim eam possis renuntiare certum est, quia quilibet potest renuntiare suam rem, qualis esse supponuntur hæc gratiæ, & privilegia concessa in utilitatè propriæ personæ, nam concessa alicui in favorem status, ut est privilegium Cænonis concessum Clericis, non posse à Clerico renunciari, scimus omnes.

2. Respondeo. Si Superior legitimus tuam

Zz 2

renun-

renuntiationem accepavit, expirat gratia; si nondum accepavit, non expirat. Ratio prioris partis est, quia, si tu gratiam renuntiasti, & Superior accepavit, jam amplius illa tua non est. Ratio partis posterioris est, quia, sicuti universaliter Donatio alicujus rei non acceptata, non transfert rei dominium in alterum, sed remanet res in Donante, ita, in renuntiatione gratiae non acceptata à Superiore, remanet ea gratia in ipso renuntiante.

3. Hinc sequitur Primò, ut quamvis millies renuntiaverit quis impetrata dispensationi, etiam lacerando literas concessionis, possit illa uti, quia dum Superior renuntiationem non accepavit, remanet gratia apud dispensatum.

4. Superior autem legitimus, qui, in casu nostro Dispensationum Matrimonialium, acceptare renuntiationem valeat, est solus Summus Pontifex, quia universaliter ille, vel ejus Superior potest renuntiationem gratiae acceptare, qui illam concedere potest. Unde fit, ut Ordinarius loci, & Confessarius, quibus solet committi potestas dispensandi, non possint (ut notat Castropalansus) legitime renuntiationem dispensationis acceptare, quia in Rescripto Pontificis conceditur quidem, illis dicta potestas dispensandi sed nihil de potestate renuntiationem acceptandi.

5. Sequitur Secundò, ex non uti Dispensationis, neque illam cessare: b quia si cessaret, certè non aliudè, nisi, quia tacitè per de matr. non utum v. gr. quinque, octo, decem annorum intelligeretur renuntiata; sed renuntiatione sola, ut dictum est, etiam expressa non sufficit ad gratiae cessationem; ergo multo minus tacita.

§. III.

An ex revocatione?

Castrop.
T. 1. tr. 3.
d. 4. p. 21.
§. 1.
d. sua. de
leg. l. 8. c.
37. Sanch.
l. 8. mat.
d. 33. n. 1.
citatis multa
lura et
Doctores.

1. **V**T expeditus huic quaestioni faciam satis, praemittet tria. Primò. Privilegium, quod nihil aliud est, nisi potestas alicui concessa ad faciendum aliquid alias ex lege prohibitum (neque enim hic nos loquimur de privilegio, quod dominium alicujus rei transfert in privilegiatum, de quo lege Castrop. c.) privilegium; inquam, seu similis gratia revocari potest ex natura sua ab eo, qui illud concessit; vel ab ejus Successore,

vel ab ejus Superiore. Ratio est, quia Superior, quando privilegium concedit, nec suo, nec Successoris, nec Superioris juri praedjudicat. Quare, & ipse, & illi semper retinent potestatem requirendi à subdito legis observantiam, vel certè de novo ejusmodi observantiam praecipendi. Dixi (ex natura sua) propter ea, quae mox subdam.

2. Praemittit Secundò. Privilegium aliud est onerosum, aliud merè liberale, seu gratiosum. Onerosum est illud, quod conceditur ex causa onerosa, seu per modum contractus, puta sub onere alicujus pretii, vel operis. Ejusmodi est privilegium, quod alicui conceditur cum conditione, si tantam elemosynam erogaverit, si illam peregrinationem susceperit, si ad praeliandum contra Infideles se contulerit, &c. Atque huc etiam reducuntur alicui privilegium remuneratorium, seu concessum ob aliqua merita, ut si gratia quæpiam alicui concedatur, quia ad bellum is se contulit, quia illud, vel illud Beneficium contulit Ecclesiae, vel Principi, &c.

3. Privilegium autem merè liberale est illud; quod, praescindendo à quocunque onere, gratis conceditur.

4. Ex hac duplici Privilegiorum classe onerosum, nisi addit justa, ac proportionata causa, & nisi fiat restitutio, seu compensatio praedicti pretii, revocari non potest. Quod si revocaretur, nulla esset revocatio, utpote injusta. Ita cum aliis Castropalansus. Id, quod Doctores extendunt ad privilegium remuneratorium, notantque nonnulli, ejusmodi esse non pauca privilegia concessa Religionibus, quando, saltem habent proportionem cum meritis illis, quorum mentio in tenore Concessionis Privilegii fit.

5. Privilegium verò merè liberale datum à Superiore contra proprium jus; revocari quidem validè potest ab ipso, vel ejus Successore, vel ejus Majore Superiore, ut dictum est num. primo, tamen, si revocetur sine causa justa, peccabit revocans, sed, (praescindendo ab aliquo graviore inconveniente, quod possit occurrere) solum venialiter, cum enim ex natura sua Beneficium absolute collatum requiratur esse perpetuum, si Superior sine causa illud postquam dedit, revocet, faciatque temporale, non poterit (quamvis ea mutatio fuerit sub ejus potestate) notam inconstantiae, & levitatis evitare.

6. His positis, restringendo nos ad nostrum argumentum de Dispensationibus Matrimonialibus (de gratiis enim aliis universaliter, præcitati legantur Doctores) Dico, nobis esse cum distinctione respondendum. Nam, vel sermonem habemus de Dispensationibus in foro externo concessis per viam Datarie, vel de concessis in foro conscientie per viam Pœnitentiariæ. Illæ sine justa causa revocari non possunt à Pontifice, quia sunt privilegia concessa per modum contractus sub onere elemosynæ solutæ à Dispensata. Quare, si Pontifex, existentè justa causa, revocare validè eas velit, debet pretium, ut modo num. 4. dictum est, reddere. Hæ vero pro foro conscientie datæ, neque sine justa causa debent revocari, quia, ut diximus, adesset culpa levitatis, & inconstantiæ, tamen hæ validè revocabuntur, ut jam num. 5. indicavimus, si vè immediatè ipse Pontifex illas Dispensationes expedierit, si vè mediis suis Delegatis. Illud signate docet Sanc. à Pœnitentiariarum non posse, sine causa, validè revocare eas concessiones Dispensationum, quas expedire consuevit, eas enim concedit ex auctoritate sibi tradita à Pontifice: at non constat, ipsum habere potestatem concessas revocandi, ut b Pont. l. 8. libet. Lege Suar. allatum à Pontio b majorem potestatem circa prædictas revocationes §. 2. n. 13. concedentem.

§. IV.

An Dispensatio, vel Potestas delegata ad dispensandum cesset morte Pontificis Delegantis?

1. **D**E Dispensatione difficultas non est. Si enim illa semel jam legitimè concessa fuit, non cessat morte concedentis, quia non potest infirmari ex superveniente facto, quod firmum semel absolute fuit, ut ex multis Doctoribus notavit Sanc. e & ex Doctrina afferenda colligari nùm. 10.

2. De Potestate autem Delegata ad dispensandum est difficultas. Pro qua præmitte. Primo sic. Negotium aliquod alicui Delegato commissum, vel ab eodem Delegato fuit cœptum, & tunc res dicitur non integra: vel nondum cœptum fuit, & res dicitur tunc integra.

3. Sed, quæ actio Delegati facit rem cœp-

tam, vel non cœptam, adeoque non integram, vel integram?

Respondeo cum Sanc. d In literis Justitiæ: d Sanc. l. 6. id est in iis, in quibus constituitur quis Judex n. 94. in aliqua causa, tunc res non est integra, quando Judex primum actum Juridicum exercet. Et per Sanc. quidem loc. cit. hic primus actus est citatio partis, per Castropal. e vero est e Castrop. quilibet alius actus, quo Judex incipit uti Jurisdictione, ut indicere locum Iudicii, præcipere, ut citetur pars, &c. Et nota, per primum hunc actum dici Jurisdictionem delegatam radicari, & veluti firmari in Delegato. In literis vero gratiæ, id est, quando non adest pars contraria, quæ citari possit, ut est in Rescriptis Dispensationum, & gratiarum (de quibus aoster dumtaxat est sermo) tunc res non est integra, quando Delegatus auctoritative fecit primum actum, ut, si cepit vocare partem, vel, si mandavit cognosci de veritate precum, &c. Quo pacto etiam in ipso dicitur Jurisdictio radicari.

4. In literis ergo, in quibus nulla actio cœpta à Delegato est, res integra erit, sicuti, in quibus prædicta aliqua actio cœpta fuit, rem non esse integram, dictum est.

Solam præsentationem literarum Delegato factam nunquam facere negotium cœptum, notat ibidem Castrop. f

5. Præmitte Secundo sic: Gratia, quæ in his literis (de quibus nos agimus) continetur, interdum est facta, interdum facienda. Gravia facta est illa, quæ conceditur alicui, ut illa gratia is fruatur, ut, sua. Talis esset v. g. potestas, quam Pontifex alicui v. g. Petro daret, ut dispenseret cum iis, quibus ipse Petrus veller. Gratia autem facienda est illa, quæ conceditur ita alicui certæ personæ v. g. Cæsari, ut ipsi immediatè non concedatur, sed datur alteri, hoc est Cæsari illam Titio v. g. conferat. Quandoquidem enim tunc non dicitur Titio concessa est gratia, merito dicitur gratia ipsi facienda.

6. Hoc autem peculiare habet gratia facta, ut non expiret per mortem ejus, qui illam h. C. Grandedit, vel per ejus amotionem ab officio, si quidem præter claros Textus, h. C. Principis debet esse ex se, nisi expresse limitetur, off. Deperpetua. At gratia facienda expirat in prædicta morte, vel amotione ab officio: nam tunc ejusmodi collata potestas non habet, nisi rationem mandati, seu commissionis, qua Prin-

ceps mandat suo Delegato, ut concedat. v. g. Dispensationem. Deratione autem mandati est, sicuti habet jura vulgata, ut expiret morte mandantis, vel amotione ab officio, quia mortui, neque extat mandatum, neque non mandatum, & amoti ab officio mandatum extat illegitimum, hoc est procedens ab eo, qui jam ex officio mandare amplius non potest. Noli autem hujus rei ulteriorem rationem quaerere; quia totum id ad dispositionem Juris tandem revocandum est.

His non ignoratis. Alterum in re nostra est certum, alterum non nihil controversum.

7. Certum est, gratiam, seu concessionem, seu indultum alicui datum, ut possit absolute dispensare cum aliis, seu cum personis indeterminatis, non expirare a morte concedentis, vel amotione ab officio, etiam re integra, id est, etiam si cum hoc, vel cum aliquo dispensare is nondum coeperit, idque in utroque foro, quia ex modo dictis haec est gratia facta ipsi Delegato, sive sit Vicarius pro foro externo, sive Confessarius pro interno.

8. Hinc Primo, facultas, quam Pontifex concedit Commiss. Gen. Cruciatæ, ut possit dispensare in quodam impedimento matrimonii, ut supra vidimus, quia nullas personas exprimit, non expirat morte Pontificis pro tempore, quo conceditur.

9. Hinc Secundo, licentia, quam concedit Episcopus Sacerdoti, ut possit audire Confessiones Fidelium, quia est gratia facta Sacerdoti (cum personæ absolvendæ non exprimaatur) non expirat morte Episcopi, vel ejus translatione, ut praxis quotidiana demonstrat, donec revocetur.

10. Hinc Tertio. Potestas concessa alicui, qua eligere valeat, sive determinate hunc, sive indeterminate aliquem in suum Confessarium, sicuti per Rescriptum Pœnitentiariæ, vel per Bullam Cruciatæ, vel per Jubileum fieri consuevit, & facultas tibi concessa eligendi aliquem, qui dispense super tuo aliquo voto, vel impedimento, sicuti fit communiter, committendo id viro Theologo, &c. & facultas alicui concessa ad comedendas carnes v. g. vel celebrandi in privato Oratorio, vel ad Ordines suscipiendos. Hinc, inquam, ejusmodi, & similes facultates concessæ absolute, & nō limitate ad aliquem fortè terminum, non expirant morte concedentis, vel

amotione ab officio, donec legitime revocetur; quia eo ipso, quod acceptatæ fuerint ab eo, cui conceduntur, immo ex Castrop. b. eo b. Cefr. ipso, quod datæ fuerint, sunt ex dictis nu. 4. l. c. h. a. gratiæ factæ ipsi, non vero illis, qui eligendi sunt ad tale munus implendum, seu ad tales gratias exequendas. Alia similia vide apud Dianam p. 11. Tr. 7. Ref. 7.

11. Iam vero controversum est, an gratia, seu indultum alicui datum, ut dispense cum hac determinata persona, expiret morte, vel amotione concedentis; atque adeo quid dicendum in re nostra quando Pontifex concedit Vicario pro foro externo, vel huic determinato Confessario pro interno, ut dispense in impedimento cum illa, vel illa persona determinata.

12. Ut hæc difficultas dissolvatur, aliam viam inquit Sanc. aliam Pont. qui licet in doctrina universalis discrepent, tamen in materia nostra dispensationum tandem, ut videbis, conveniunt, docentes, eas esse gratias factas, nec expirare, &c.

13. Sanc. ergo, quem alii communiter sequuntur, distinctione utitur, docet enim quando gratia exequenda per alium ita conceditur, ut hic alius, qui, ut Executor delegatur, inventa veritate causæ, obligatur eam gratiam exequi, docet, inquam, ejusmodi gratiam esse gratiam factam, atque adeo non expirare morte concedentis. Ratio est, inquit, quia per illam obligationem, qua Delegans præceptive imposuit sic Delegato. *Dispensa concede gratiam, &c.* Illa persona dispensanda acquirit jus ad gratiam, quare facta jam esse censenda est. Quando autem ejusmodi gratia exequenda per alium ita conceditur, ut hic alius, qui, ut Executor delegatur, non obligatur eam gratiam exequi, sed suæ libertati, seu voluntati relinquitur, tunc nullum jus acquirit ad eam gratiam persona, quæ eam gratiam expectat.

14. Porro ex prioris parte hujus doctrinæ sequitur; ut, quia in dispensationibus impedimentorum, de quibus nostra est locutio, Pontifex semper obligat Delegatum, ut, inventa veritate dispense, sequitur, inquam, esse gratiam factam, ac propterea modo dicto non expirare morte Pontificis concedentis: esto in aliis Delegationibus, seu Concessionibus, ubi Delegato talis obligatio non imponitur, sit gratia faciendæ, & consequenter

a Sanc. l. c.
n. 72. Pöt.
l. 8. matr.
c. 19. §. 1.
116. 1.

quenter morte Pontificis expiret, in hac sententia.

a Pont. l. 3. 15. Hæc in via Sanchez. Pontius a vero cum aliis prædictam Sanc. distinctionem admittere respuit, sed sequentem universalem regulam cum unica exceptione statuit: Omnis licentia, seu facultas, seu indultum, vel gratia commissa alicui in ordine ad cauandum effectum in alio, est gratia facta, atque adeo non expirabit morte concedentis, vel amotione ab officio. Ratio regulæ est, inquit, quia cum concedens gratiam velit per illam commissionem huic personæ determinatæ favere, censendus est, efficaciter huic favere, velle, atque adeo per gratiam firmam, ac stabilem.

16. Exceptio autem dictæ regulæ est, Nisi contrarium disponat Jus Canonicum, quia tunc non censetur concedens alicui datæ facultatem, nisi eo modo, quo jus disponit. Ne autem scrupulosa sit hæc exceptio, cum ferat incertitudinem circa casus aliter à jure dispositos, addit Pontius, in duobus tantum esse aliter dispositum. Primò, in materia ambitiosa seu Beneficiali, da hac enim solum agit Textus, b in quo disponitur, facultatem alicui concessam de providendâ certa persona de Beneficio vacaturo, expirare, expirante concedente. Secundò, in materia fori contentiosæ, adeoque in rescriptis Justitiæ, ut habetur in aliis Juribus, e ad quam reducuntur leges, quæ statuunt Mandatum expirare morte Mandantis.

17. Ex hac ergo doctrina Pontius probat, ideo, Pontifice mortuo, (idem dic de aliis Superioribus concedentibus similes gratiosas potestates) non expirare in Delegato potestatem dispensandi in impedimentis, de quibus nos loquimur, quamvis res integra sit, quia est gratia facta ob regulam iam datam, & non excluditur ab exceptione, cum hæc dispensationes, nec sint in materia Beneficiali, nec in materia Justitiæ.

18. Vtraque ex his viis probabilis est. Vnde item vides, in re nostra hos Doctores tandem convenire, ut te visarum promissi n. 12.

19. Dices ex via Sanchez sequitur, potestatem pontificis, vel Episcopi v. g. datam Confessario, ut valeat absoluerè à reservatis talem determinatum pœnitentem, expirare morte concedentis, quia non est gratia facta, cum in voluntate Confessarii sit, si velit, vel nolit

illius pœnitentis Confessionem excipere, & absolvere, quod videatur durum.

20. Respondeo. Durum videtur Pontius, d d Pont. l. 6. mihi, & aliis: quod tamen durum non fuit visum Sancio & Castropalao ll. cc. qui concedunt sequelam, infertur enim, inquit, ex doctrina probabiliter ab ipsis allata.

21. Verum nobis id amplius inquirendum non est: Dummodo sciamus, saltem in alia via Pontii nos posse tuto sequi probabiliorum opinionem multorum e decentium non e Delugo) expirare. Nec fortè omnino præter mentem alios citas Sanchez, quia, ut habet idem Pontius, f non de pœn. d. potest negari hanc potestatem esse regulariter in favorem tum Confessarii, tum etiam f Pont. l. 6. pœnitentis, cui tandem concedenda est gratia Dispensationis, vel Absolutionis; Cur ergo non dicendum sit, eam, ut pote gratiam pœnitenti factam, non expirare?

22. Defuncto nuper Archiepiscopo dubitatum fuit, an facultas, quam concesserat cuidâ Rectori ex nostris, ut approbaret quæcumque aptum judicaret, eidemque concederet licentiam administrandi Sacramentum Pœnitentiæ, perjerit, defuncto Episcopo.

23. Certè ex dictis sequitur, nequaquam pernisse, etiam re integra, quia hæc fuit gratia facta ipsi Rectori, & quidem circa personas indeterminatas. Ita sustinet signatè Fragosus g his verbis: Undè, quamvis possint g Fragos. ejusmodi facultates pro libito revocari, certum est, non expirare morte concedentis, dum est, a quo possunt revocari. An dicta facultas transierit ad Successorem dicti Rectoris pertinet ad §. 6. paulo post asserendum.

§. V.

An expiret Dispensatio, vel Potestas dispensandi, h Molin. vel alia gratia, si, qui concessit, moriatur, T. 1. d. 599 vel amoveatur ab officio, antequam literæ Concessionis dederit? Ioa. Prap. qu. 8. de disp. matr. d. 7. à nu.

A Ssero Primo, in foro Conscientiæ valere prædictas gratias, de quibus nostra est locutio, etiam si scriptura nulla super illis confecta sit, valere, b inquam, statim, ac aliique simpliciter verbo conceditur. Poteris ergo ea in foro Conscientiæ uti, etiam si concedens moriatur, antequam literæ concessionis

expe-

expedita fuerint. Excipe semper, nisi aliud cautum sit in concessione, vel in lege aliqua municipalis. Ratio est, quia, neque ex natura Donationis gratiae, neque ex Iuris communis dispositione apparet, cur ejusmodi gratia non valeat, cum per simplicem concessionem voluntarie datam, concedens transferat gratiam in alium, ut est communis doctrina apud

a Sanc. l. 8. Sanc. a

matrim. d. 2. Afferro Secundo, praedictas gratias non prodesse, nec vim habere in foro externo, li-
Mnrcchin. teris non expeditis. Si tamen expendantur et-
de Or. tr. jam post mortem concedentis, retrorahi, hoc
1. p. 7. c. 6. est vim habere a puncto concessionis. Ratio
nu. 15. A- est, quia prior hujus assertionis pars clarè ha-
xor. p. 2. l. betur in Regula 53. & Reg. 50. Cancellariae,
7. c. 1. posterior vero colligitur ex iisdem Regulis,
ut latè habes apud Molinam l. c.

b Qua ha- 3. Dices. Regula Cancellariae non solum
betur ap. loquitur in casu hujus secundae assertionis,
Sanc. l. 8. sed etiam in casu assertionis primae jam di-
matr. d. ctæ nu. 1. hæc enim sunt ejus verba. Nulla di-
29. n. 11. spositio cuiquam in Iudicio, vel extra suffrage-
tur, antequam super ea litera Apostolica sint con-
fectæ. Ergo perperam dictum est oppositum
dicto nu. 1.

4. Respondeo. Hæc verba intelligenda sunt, non suffragari in Iudicio, vel extra Judi-
cium; in foro externo, neque enim (ut rectè ait Præpositus loc. cit.) credendum est, Pontificem voluisse adverteri sententiæ receptæ à tot doctoribus, qui docent pro foro conscientiae non esse necessariam, ex se, & ex vi Juris communis, illam literarum expeditionem.

5. Atque hinc collige, eum, cui à fide digno significatum certo est, Pontificem dispensasse in impedimento, posse in foro conscientiae Matrimonium contrahere, vel nulliter antea contractum nunc revalidare, etiam si ante li-

terarum expeditionem moriatur Pontifex, & idem dic de aliis Superioribus, quo ad alias gratias. Idemque item dic, si pari modo certo scias à fide digno, Pontificem dispensationem, vel aliam gratiam tibi per literas, seu per scripturam concessisse; cum tamen dictæ literæ ad te non dum transmissæ sint, quia est eadem, immo major ratio.

6. Dixi (certo scias) sanè certitudine morali, quam (quænam illa sit) explicui supra in simili. Mihi enim, & Amico apud Dianam non videtur sufficere probabilitas concessio-
nis: nunquam enim præsumendum est, Pontificem, vel Principem concedere gratiam illam voluisse, de qua solum mera probabilitas habetur, quod illi concesserint: id enim multis fraudibus, & erroribus esse obnoxium.

§. VI.

An cesset Dispensatio, vel Potestas ad dispensandum morte Delegati? Remissive.

Diximus an, & quæ ratione cessent gratiæ morte Pontificis, vel alterius Principis, hoc est morte Delegantis: Quid, si moriatur Delegatus, cui gratiam exequi commissum fuerat? Sed, quia de hoc Argumento, quantum ad nostras dispensationes Matrimoniales pertinent, egimus supra, & absolvamus nunc Tractationem hanc
Secundam, & tantisper
quiescamus.

* * *

FINIS TRACTATUS SECUNDI

TRACTA-